

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

NOVINÁŘSKÁ PROFESE VE FILMECH AKTA PENTAGON: SKRYTÁ VÁLKA A SMRT ČMUCHALA

Bakalářská diplomová práce

Adéla HALFAROVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Libicher

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Novinářská profese ve filmech Akta Pentagon: Skrytá válka a Smrt čmuchala* vypracovala samostatně a za použití uvedených zdrojů. Práce má 124 740 znaků.

Datum

.....

Podpis

Ráda bych poděkovala Mgr. Miroslavu Libicherovi za vedení mé bakalářské práce. Jeho rady mi při psaní velmi pomohly a bez jeho vedení by tato práce byla na daleko nižší úrovni, než je její finální podoba. Také bych chtěla poděkovat Veronice Kupčíkové za překlad etického kodexu novináře, který je důležitou součástí mé analýzy. Nakonec bych ráda poděkovala Anně Raušerové za editaci a stylistickou opravu mé práce.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je analýza reprezentace novinářské práce ve vybraných amerických filmech. Konkrétně jde o filmy Stevena Spielberga *Akta Pentagon: Skrytá válka* (The Post, 2017) a Michaela Cuesta *Smrt čmuchala* (Kill the Messenger, 2014). Oba snímky pojednávají o skutečných mediálních kauzách, které se staly v USA v druhé polovině 20. století. Cílem práce je analyzovat to, jak práci žurnalistů snímky zobrazují a především zjistit, zda postavy při své práci porušují novinářskou etiku, případně jakým způsobem. Zaměřím se i na možné dopady tohoto chování. Dále budu zkoumat také důležitost veřejného zájmu a úděl žurnalistiky jakožto „hlídacího psa demokracie“. Ve své metodologii vycházím z neoformalistické analýzy a naratologické teorie Davida Bordwella. Použiji taktéž poznatky z teorie žurnalistiky od L.S.Burnsové a etický kodex platný v USA v době, kdy byly případy řešeny. Na základě svého bádání jsem zjistila, že postavy v obou snímcích většinou dodržují etický kodex. Jsou také hlídacími psi demokracie a vždy respektují veřejný zájem. Ve filmu se objevují převážně explicitní, referenční a implicitní významy. Filmy také odpovídají teoretickému pojetí novináře.

Klíčová slova

žurnalistika, novinář, mediální reprezentace, etika, novinářská etika, veřejný zájem, film, americký film, akta pentagon, smrt čmuchala, analýza

Abstract

The topic of the bachelor thesis is the analysis of representation of journalistic work in selected American movies. Specifically, it will be Steven Spielberg's movie *The Post* (2017) and Michael Cuesta's movie *Kill the Messenger* (2014). Both films tell about real media cases that happened in the US in the second half of the 20th century. The aim of the thesis is to analyse how is the journalism work viewed in these movies and to find out whether journalists violate journalistic ethics in their work process and, if so, how and what are the effects of such behaviour. I will also examine the importance of public interest and the role of journalism as a "watchdog of democracy". My methodology is based on neoformalist analysis and the narratological theory of David Bordwell. I will also use knowledge from theory of journalism and the US ethical code validated at the time when the cases were published. Based on my research, I found out that the characters in both movies mostly follow a code of ethics. They are also watchdogs of democracy and always respect public interest. There are mostly explicit, reference and implicit meanings in the films. The movies also correspond to the theoretical concept of journalist.

Key words

journalism, journalist, media representation, ethics, journalistic ethics, public interest, movie, american movie, the post, kill the messenger, analysis

OBSAH

1. ÚVOD	1
1.1 Struktura práce.....	2
1.2 Způsob selekce filmů.....	2
1.2.1 Akta Pentagon: Skrytá válka a Smrt čmuchala.....	4
1.2.2 Kritická reflexe snímků.....	6
1.3 Teoretická východiska.....	10
1.3.1 Základní žurnalistické pojmy.....	11
1.3.2 Etika a etické kodexy.....	14
1.3.3 První dodatek Ústavy Spojených států amerických.....	18
1.3.4 Teorie narace filmu.....	19
1.4 Metodologie práce.....	21
2. ANALÝZA VYBRANÝCH FILMŮ	22
2.1 Smrt čmuchala.....	22
2.1.1 Etické otázky ve filmu Smrt čmuchala.....	25
2.1.2 Filmové významy obsažené ve Smrti čmuchala.....	29
2.1.3 Reflexe novinářské práce ve Smrti Čmuchala podle Burnsové.....	33
2.1.4 Tematické motivy ve filmu Smrt čmuchala.....	34
2.2 Akta Pentagon: Skrytá válka.....	36
2.2.1 Etické otázky ve filmu Akta Pentagon: Skrytá válka.....	39
2.2.2 Filmové významy obsažené v Akta Pentagon: Skrytá válka.....	41
2.2.3 Reflexe novinářské práce v Akta Pentagon: Skrytá válka.....	45
2.2.4 Tematické motivy ve filmu Akta Pentagon: Skrytá válka.....	47
2.3 Komparace.....	49
3. ZÁVĚR.....	51
4. ZDROJE.....	53
4.1 Seznam literatury.....	53
4.2 Seznam online zdrojů.....	53
4.3 Seznam audiovizuálních zdrojů.....	55
5. PŘÍLOHY.....	58

1. Úvod

Jakožto studentka žurnalistiky vnímám tento obor jako zásadní pro přežití a udržení demokracie v naší zemi, a jako povolání, které se má vykonávat se ctí a vysokou dávkou profesionality. V určitých případech může být považováno za hrdinství, ale vždy by mělo být chápáno jako služba společnosti. Stále častěji se ale setkávám s tím, že práce novináře v České republice je brána jako podřadná, mnohdy dokonce nežádoucí či nenáviděná. Velký podíl na tomto postoji veřejnosti může mít i prezident České republiky Miloš Zeman, který se nesčetněkrát vyjádřil na adresu žurnalistů v negativním slova smyslu. Na jeho osobním názoru by nebylo nic špatného, pokud nevezmeme v potaz, že jakožto hlava státu platí i za vzor občanů. Dle mého názoru je však důležité, aby se v lidech pěstoval pozitivní postoj k žurnalistice a jedním ze způsobů, jak v široké veřejnosti lze toto mínění pozvednout, je kinematografie.

Pro českého občana mohou být limitujícím prvkem znalostí v této oblasti jazykové bariéry, obtížné vyhledávání nebo časová náročnost při dohledávání faktů. V dnešní době jsou však například filmy překládány do českého jazyka, nebo jsou opatřeny českými titulky, a trvají jen v řádu hodin. Jejich sympatie pak u českého diváka rostou, pokud má film kvalitní obsazení, režii, recenze či hudební doprovod. Je tu proto přítomno minimum odrazujících prvků a proto tato metoda je tak skvělá pro reprezentaci novinářské profese široké veřejnosti. Snímky, které jsem si vybrala, Akta Pentagon: Skrytá válka a Smrt čmuchala, navíc pojednávají o skutečných událostech, s důrazem na reálie. Jedná se případy, ve kterých američtí novináři odhalili nelegální činnost vlády a pomohli ochránit demokratické principy, na kterých jsou Spojené státy americké postaveny.

Dalším z důvodů, proč jsem si vybrala tyto filmy, je má kulturní specializace. V té se zaměřuji především na psaní filmových recenzí a snažím se vyhledávat snímky založené na skutečných událostech.

Cílem práce je zjistit, jak filmaři žurnalistiku zobrazují z hlediska etických norem, které jsou pro výkon novinářské profese zásadní. Pro srovnání použiji etický kodex Společnosti pro profesionální žurnalisty ve Spojených státech amerických, jenž byl platný v době obou mediálních případů, a který je platný i dnes. Současně použiji také prvky neoformalistické filmové analýzy a teorie narativu Davida Bordwella.

1.1 Struktura práce

Po zdůvodnění volby tématu se budu věnovat způsobu výběru filmů, a výčtu jiných snímků, ve kterých novináři vystupují a důvodům jejich nevhodnost k analýze. Poté přejdu k bližšímu představení snímků Akta Pentagon: Skrytá válka a Smrt čmuchala, přičemž zmíním i názory a recenze na tyto díla z jiných zdrojů.

Jakmile bude pokryta tato rovina, přejdu k vysvětlení základních pojmů, jako například investigativní žurnalistika, novinářská etika, veřejný zájem, a zvolené metodologii. Blíže přiblížím především co je to etika a její důležitost při novinářské profesi, stejně jako etický kodex a jeho formy. Následovat bude vysvětlení konceptů vycházejících z práce Davida Bordwella a Kristin Thompsonové a z neoformalistické filmové analýzy.

Po teoretické bude následovat část praktická, ve které budu analyzovat jednotlivé filmy. Postupovat budu chronologicky dle data uvedení snímků do kin. Oba snímky detailně rozeberu a zanalyzuji, zda je v nich dodržen či porušen etický kodex žurnalistiky.

V závěru práce obě díla porovnáím výsledky analýzy, vše zrekapituluji a podám celkové závěry svého výzkumu.

1.2 Způsob selekce filmů

Během výběru filmů k analýze jsem narazila na desítky filmů pojednávající o žurnalistice, případně na snímky, kde novináři ve větší či menší míře vystupují. Pro svou práci jsem však chtěla takové snímky, které jsou co nejaktuálnější, a zároveň co nejdetailněji zobrazují novinářskou práci. Jedině na takových snímcích je totiž možné posoudit, zda jsou postupy žurnalistů v rozporu či souladu s etickým kodexem. Hned na začátku jsem vyloučila televizní seriály jako například Sex ve městě (Sex and the City, 1998- 2004), Jak jsem poznal vaši matku (How I Met Your Mother, 2005-2014) nebo Domek z karet (House of Cards, 2013-2018). V těch se sice vyskytuje postava novináře, avšak vzhledem k počtu dílů je materiál natolik rozsáhlý, že bych jej nedokázala do bakalářské práce zpracovat.

Vyloučení seriálů mi ale následný výběr filmů nijak neusnadnilo, neboť snímky, které obsahují postavu novináře, je nepřeberné množství. Především Spojené státy americké jsou v tomto ohledu velmi produktivní. Novináři se objevují v dramatech, thrillerech, akčních filmech, komediích, animovaných filmech i fantasy.

V posledních letech jsou pak velmi populární snímky založené na komiksové předloze. Například ve filmu Muž z oceli (Man of Steel, 2013), pojednávajícím o Supermanovi, víme, že je hlavní hrdina novinář, ale film se spíše soustředí na super hrdinské schopnosti hlavní postavy. Stejně tomu tak je u filmu Venom (Venom, 2018), kde vidíme hlavního představitele Eddiho Brocka pracovat jako reportéra jen v úvodních minutách snímku, ale poté je upřednostněna jeho nově nabitá nadlidská síla. Profese novináře se vyskytuje například i ve filmech o Spidermanovi (Spider-Man 1,2,3, 2002, 2004, 2007) ale opět není hlavním tématem.

Novinářské postavy se možná poněkud překvapivě vyskytují také ve fantasy a sci-fi žánru. Příkladem může být sága o Harrym Potterovi. V její čtvrté části Harry Potter a Ohnivý pohár (Harry Potter and Goblet of Fire, 2005) se poprvé setkáváme s postavou Rity Holoubkové, která je parodií bulvárního žurnalisty. Jelikož se ale jedná o fantazijní svět a Rita k získání svých informací mnohdy využívá kouzla, není tento film vhodný k analýze reprezentace novinářské profese. Stejně tak není vhodná k analýze filmová trilogie Hladové hry (Hunger Games, 2012, The Hunger Games: Catching Fire, 2013, The Hunger Games: Mockingjay - Part 1, 2014, The Hunger Games: Mockingjay - Part 2, 2015). Ve filmech se seznamujeme s televizním komentátorem Ceasarem Flickermanem. Kromě toho, že jeho rozhovory s účastníky her mají jen několik minut, což není pro analýzu dostačující, je i jeho postava spíše okrajová a jeho práce je spíš bulvárního charakteru, což také není vzorek vhodný k mé analýze.

Mezi další filmy, kde vystupují žurnalisté, se řadí snímky s Bridget Jonesovou (Bridget Jones's Diary, 2001, Bridget Jones: The Edge of Reason, 2004, Bridget Jones's Baby, 2016), Dábel nosí Pradu (The Devil Wears Prada, 2006), Interview (Interview, 2007), Marley a já (Marley & Me, 2008), 27 šatů (27 Dresses, 2008), Rumový deník (The Rum Diary, 2011) či Pasažéři (Passengers, 2016). Žádný z nich není založený na skutečné události, anebo jejich ústředním tématem není výkon novinářské profese.

Existují samozřejmě i snímky pojednávající o mediálních případech, které se skutečně udály. Mezi ně mohu zařadit například film Všichni prezidentovi muži (All the President's Men, 1976) vyprávějící o aféře Watergate. Tematicky podobným dílem je Duel Frost/Nixon (Frost/Nixon, 2008). Film Dobrou noc a hodně štěstí (Good Night and Good Luck, 2005) je taktéž založen na skutečných událostech a vypráví příběh sporu mezi komentátorem stanice CBS Edwardem Murrowem a senátorem Josephem McCarthyem. Posledním snímkem v této kategorii, který zmíním je Insider: Muž, který věděl příliš mnoho (The Insider, 1999). Žádný z těchto filmů ale pro svou analýzu nepoužiji, jelikož neodpovídají požadavku aktuálnosti.

Naopak film, který by byl pro analýzu vhodný, je *Spotlight* (*Spotlight*, 2015). Ten zobrazuje příběh skupiny investigativních novinářů deníku *The Boston Globe*, která v roce 2002 uveřejnila sérii článků dokazujících zneužívání dětí členy katolické církve. Tyto články sepsali čtyři žurnalisté - Walter Robinson, Michael Rezendes, Sacha Pfeiffer a Matt Carroll. Tým se oficiálně nazýval *Spotlight*, odkud také přišel název kauzy a filmu. Důležité je zmínit, že *Spotlight* je exkluzivní záležitostí uvnitř deníku. Skládá se z těch nejzkušenějších žurnalistů a jeho kapacita je velmi omezena. Tým si vybírá vlastní témata, která chce zpracovávat, a jejich řešením se zabývá i několik měsíců či let. Film velmi detailně ukazuje jednotlivé prvky novinářské práce, od prvotního námětu na článek, přes rešeršování, oslovování zdrojů, provádění rozhovorů, korekturu a konečné uveřejnění příběhu. Dá se říct, že je takovým učebnicovým příkladem, jak správně dělat novinářinu, a to včetně ukázkového dodržování etických norem. Novinářská profese je zde postavena do středu zájmu, zatímco osobní život novinářů je postaven do pozadí. Přese všechny důvody proč film zařadit do analýzy, jsem se však nakonec rozhodla jej nevyužít, neboť se kauza netýká odhalení nelegální činnosti vlády, ale zločiny spáchanými církví.

Jako úplně poslední možností pro analýzu jsem zvažovala film *Na odstřel* (*State of Play*, 2009), který taktéž velmi precizně a systematicky znázorňuje novinářskou profesi, včetně problematiky etických norem. Hlavní postava Cal McAffrey se ocitl na obou koncích normy, když soucitně a laskavě zacházel se svými zdroji, ale současně své zdroje vystavil nebezpečí. Ve filmu se vyskytl také střet zájmů, přítomny byly i přehnané ambice v honbě za dobrou zprávou. Nakonec jsem se však rozhodla tento snímek nezařadit do analýzy, neboť příběh, který film představuje, není založen na skutečných událostech, je tedy pro mou práci irelevantní.

1.2.1 Akta Pentagon: Skrytá válka a Smrt čmuchala

Dva snímky, které jsem se rozhodla analyzovat ve své práci, jsou *Akta Pentagon: Skrytá válka a Smrt čmuchala*. Vybrala jsem právě tyto, neboť jsou z nejnovějších a tudíž na ně lze uplatnit požadavek aktuálnosti, zároveň pojednávají o pravdivých událostech, jež se staly v druhé polovině minulého století. Filmy jsou založeny na skutečných mediálních případech a dbají na přesné zobrazení novinářské práce, a tedy mi poskytnou dostatek materiálu k analýze. Oba dva filmy mají společné to, že odkrývají nelegální činnosti vlády. V obou případech je do případu zapojena jiná země než Spojené státy americké. Současně se oba snímky shodují

v tom, jak ke kauze jednotlivé redakce došly, a sice z druhé ruky. Především se ale oba mediální případy, dotýkají problému, který se týká většiny občanů USA. Je tedy nasnadě, aby v těchto situacích novináři řešili etické otázky a dopady svého chování.

Snímek Smrt Čmuchala režíroval Michael Cuesta, držitel Zlatého glóbu za seriál Ve jménu vlasti. Do amerických kin byl uveden film Smrt Čmuchala 10. října 2014 společností Focus Features. V českých kinech se nepromítal. Film pojednává o pravdivém příběhu novináře Garyho Webba (Jeremy Renner), který se udál v devadesátých letech minulého století v USA. Webb pracoval pro malý deník San Jose Mercury News. V tom figuroval jako zkušený redaktor, který získal i Pulitzerovu cenu. Tu obdrželi i někteří jeho kolegové, konkrétně za informování občanů během zemětřesení v Loma Prieta.¹ Deník se však nikdy nevěnoval investigativní žurnalistice. Změna přišla ve chvíli, kdy Webb dostal tip na článek dokazující zapletení CIA do pašování drog. Dle něj měla Ústřední zpravodajská služba v Nikaragui nakupovat kokain, převážet ho do Los Angeles a následně jej prodávat americkým občanům. Z vydělaných peněz poté vláda financovala ozbrojování nikaragujských rebelů, což bylo jasným porušením Bolandova dodatku, který zakazoval podporu války. Gary Webb tuto skutečnost popsal v sérii tří článků nazvaných Temná aliance a zveřejnil je mimo jiné i na webových stránkách deníku. Ihned poté byl Webb oslavován jako hrdina a dokonce byl zvolen Společností profesionálních novinářů Novinářem roku. Následně se však spustila vlna očerňování a obvinění z nedostatečných důkazů, která se snažila Webba usvědčit ze lži. Nedůvěry se dočkal i ze strany vlastní redakce, a proto se rozhodl rezignovat a dál pátrat na vlastní pěst.

Ve snímku je nastíněno několik etických problémů, na kterých mohu svou analýzu postavit. Současně detailně zobrazuje novinářskou práci a překážky, se kterými se musel autor vypořádat, aby mohl své články zveřejnit. Toto je pravděpodobně výsledkem toho, že se na scénáři k filmu podílel i bývalý novinář, Peter Landesman. *„Byl jsem investigativním novinářem v New York Times magazínu dlouhá léta a za tu dobu jsem si uvědomil, že existují příběhy, které jsou jednoduše příliš pravdivé, než aby se daly vyprávět. Gary Webb chtěl dělat svou práci a odhalit vládní korupci, kterou se vláda snažila držet utajenou a také informovat veřejnost. Navíc tenhle scénář se stal pro mě osobní misí. Gary totiž i přese všechny tlaky ze strany rodiny i kolegů neustoupil a cena, kterou za to zaplatil, je příběhem, který je mezi investigativními novináři velmi známý. I já jsem měl podobný zážitek, když jsem v roce 2005 rozkryl příběh o sexuálních otrocích a obchodování s nimi. I moje práce tehdy způsobila*

¹ IMDb.com; Kill the Messenger. [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt1216491/trivia?item=tr3154042>.

podobnou vlnu reakcí. Jediný rozdíl byl v tom, že můj příběh byl potvrzen. Gary byl hrdinský, komplikovaný a ne bezchybný muž a já se s ním dokáži naprosto ztotožnit. Jeho příběh musel na filmová plátna.“²

Film Akta Pentagon: Skrytá válka je několikátým počinem známého amerického režiséra Stevena Spielberga. 22. prosince 2017 jej do amerických kin uvedla společnost 20th Century Fox. V českých kinech se objevil o dva měsíce později, a to 22. února 2018. Jedná se o téměř dvouhodinové historické drama, které líčí, jak deník The Washington Post, v té době pouze řadový plátek, uveřejnil přísně utajovaný vládní dokument známý pod názvem Pentagon Papers. Na jeho sedmi tisících stranách jsou uveřejněny důkazy o angažovanosti Spojených států amerických ve válce ve Vietnamu. Jako první však o existenci zprávy referovaly The New York Times, které byly následně soudně stíhány, a bylo jim zakázáno dále publikovat. The Washington Globe, v čele s vydavatelkou Katharine Graham (Meryl Streep) a šéfredaktorem Benem Bradleem (Tom Hanks) se rozhodnou pokračovat tam, kde „Timesy“ skončily a společně s nimi hájit americké právo na svobodu projevu.

Jelikož se jednalo o tajný dokument, ke kterému novináři neměli mít přístup, de facto se dopustili krádeže ve jménu veřejného zájmu. Tento film je tedy více než vhodný k analýze etických norem a toho, jaké důvody novináři měli k tomu, aby je porušili, případně jaké mělo toto chování důsledky.

1.2.2 Kritická reflexe snímků

Jak Smrt Čmuchala, tak Akta Pentagon: Skrytá válka se řadí mezi snímky, které jsou nadprůměrně hodnocené, a většinou se jejich hodnocení pohybuje od sedmi do osmi bodů z deseti možných. Beze sporu jsou tedy kvalitními díly, a dalo by se říci, že se nacházejí ve stejné kategorii. Jejich cesty se rozcházejí, pokud vezmeme v potaz počet nominací, které snímkům přiřadili filmoví kritici. Akta Pentagon je mnohem častěji nominován na předních i menších festivalech, zatímco Smrt Čmuchala si může připsat pouhých pár nominací. Obecně se však dá říct, že oba filmy přijala společnost pozitivně.

McCahill z The Guardian vyzdvihl film Smrt Čmuchala pro jeho celkový dojem a zobrazování novinářských hodnot. Mimo jiné k němu referuje se slovy „*intelligentní*,

² IMDb.com; Kill the Messenger. [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt1216491/trivia?item=tr3154216>.

důsledný a dobře konstruovaný. Renner navíc dělá z Webba daleko zranitelnější postavu, než jsme u novinářů vydávajících se na křížovou výpravu, zvyklý.“³ Svou recenzi zakončuje srovnáním filmů Smrt Čmuchala a Shattered Glass (2003), protože podle něj oba snímky zobrazují novinářskou potřebu sdělovat pravdu jako otázku cti. Na druhé straně, anglický The Telegraph se více zaměřuje právě na to negativní, co je ve filmu zobrazeno. Podle redaktora Tima Robeyho snímek odhaluje, jak je to doopravdy se zpravodajstvím. „*To automaticky dělá ze zpráv něco, čím ve skutečnosti nejsou.*“⁴ Zároveň se vyjadřuje k tomu, jak dokáže být mediální prostor toxický, což se snímku podařilo velmi dobře zachytit. „*Tendence masových médií postavit do kontroverze vše, co může, včetně sabotáže původního záměru článků, je dost možná tím největším důvodem, proč je tento film tak zoufalý, ale zároveň je také založen na velké pravdě.*“⁵ V konečném důsledku se však dílo Smrt Čmuchala pohybuje v lehce nadprůměrných číslech. Na České filmové databázi má hodnocení 67 procent.⁶

Podíl pozitivních recenzí zanesených na serveru Rotten tomatoes činí 77 procent, v rámci recenzí kritiků a 69 procent dle diváckého hodnocení.⁷ Databáze Metacritic nabízí 36 profesionálních hodnocení filmu, které dohromady dávají skóre 60. 20 z recenzí je kladných, 15 smíšených a pouze jedna je negativní. Divácké recenze pak zaznamenávají hodnocení 7,2 přičemž 59 recenzí je kladných, 20 smíšených a čtyři jsou negativní.⁸ Uživatelé filmové databáze IMDb hodnotí snímek sedmi hvězdičkami z deseti možných.⁹

Zajímavý je však fakt, že film od začátku provázela kontroverze. Několik herců a členů štábu přiznalo, že během natáčení i po uvedení snímku do kin obdrželo od vlády „požadavky“ vyžadující zrušení natáčení.¹⁰ Tato tvrzení však nejsou podložena a štáb si je mohl vymyslet s cílem zvýšení publicity. Tím ale vše neskončilo. Jak už jsem psala výše, film byl uveden do kin na začátku října roku 2014, nicméně server Change.org píše, že zhruba o měsíc později, 15. listopadu, se hrál pouze v 18 kinech Spojených států amerických. Snímek byl velmi rychle z kin stáhnut a propagován až poté, co nebyl v kinech fyzicky k dispozici. Zřejmě z důvodu, aby nemohl oslovit většinu společnosti, a to i přes to, že byl označován za

³ McCAHILL, Mike. Kill the Messenger review – intelligent, rigorous biopic of crusading journalist. In: The Guardian.com [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z:

<https://www.theguardian.com/film/2015/mar/05/kill-the-messenger-review>.

⁴ ROBEY, Tim. Kill the Messenger: 'earnest and true'. In: Telegraph.co.uk [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z:

<https://www.telegraph.co.uk/film/kill-the-messenger/review/>.

⁵ Tamtéž.

⁶ ČSFD.cz; <https://www.csfd.cz/film/335617-smrt-cmuchala/prehled/>. [22. 03. 2019]

⁷ Rotten Tomatoes.com; https://www.rottentomatoes.com/m/kill_the_messenger_2015. [22. 03. 2019].

⁸ Metacritic.com; <https://www.metacritic.com/movie/kill-the-messenger>. [22. 03. 2019].

⁹ IMDb.com; <https://www.imdb.com/title/tt1216491/>. [22. 03. 2019].

¹⁰ IMDb.com; Kill the Messenger Trivia; <https://www.imdb.com/title/tt1216491/trivia?item=tr2254104>. [22. 03. 2019].

jeden z nejdůležitějších filmů roku a jako „finální ospravedlnění pro Garyho Webba“. Focus Features kromě nedostatečné propagace filmu mezi diváky neuspěla ani v reklamě v zábavním průmyslu. 2. listopadu například zrušila soukromé promítání filmu Smrt Čmuchala, jež bylo určeno pro Společnost amerických spisovatelů (Writers Guild America), která pod sebou sdružuje televizní a filmové scénáristy.¹¹ 24. listopadu proto byla vytvořena petice na serveru Change.org žádající opětovné uvedení filmu do kin. Nazývala se „Podpořte Garyho Webba a znovu uvedení filmu Smrt čmuchala do kin“ (Support Gary Webb and Re-Release Kill the Messenger in Theaters). Petice mimo jiné obviňuje distribuční firmu z toho, že lidem odepírá možnost konverzace nad rasovými a vládními otázkami, které se film snaží podporovat.¹² Petice zaznamenala okamžitý úspěch, neboť hned první den získala 200 podpisů.¹³ Poté, co petice dosáhla 1300 podpisů, uvedla společnost Focus Features film do 19 kin.¹⁴ 13. prosince dosáhla petice počtu 2500 podpisů.¹⁵ V reakci na petici vyhlásila společnost Universal Pictures Home Entertainment vydání filmu na DVD. V prodeji mělo být od 10. února 2015.¹⁶ Když byla petice uzavřena, měla takřka tři tisíce podpisů a naprosto perfektně tak splnila svůj účel. I kdyby film široká veřejnost neviděla v kinech, jistě se o něm díky této kontroverzi dozvěděla a dostala se tak do podvědomí více lidí.

Uzavření kritické reflexe filmu Smrt Čmuchala a zároveň začátek ohlasů na film Akta Pentagon: Skrytá válka nabízí řeč Jeremyho Rennera (představitele Garyho Webba). „*Reakce, které následovaly po zveřejnění Temné aliance, dokazují, že Gary dělal něco správně. „Cuchat ostatním peří, o tom přece je dobrá investigativní žurnalistika,“ říkával. Když se ale za něj Mercury News nepostavily, znamenalo to zradu, která ho naprosto zdrtila. Když propukla aféra Watergate, Bob Woodward a Carl Bernstein měli oporu v Benovi Bradleeovi. Gary svého Bradleeho neměl. Garyho život a jeho identita byla neodmyslitelně spjata s jeho prací a když mu ji vzali, zapříčinili tím tragédii.*“¹⁷

¹¹ Wikipedia.org; Writers Guild of America; https://en.wikipedia.org/wiki/Writers_Guild_of_America . [22. 03. 2019].

¹² Change.org; Support Gary Webb and Re-Release Kill the Messenger in Theaters; <https://www.change.org/p/focus-features-support-gary-webb-and-re-release-kill-the-messenger-in-theaters> . [22. 03. 2019].

¹³ Change.org; Updates; <https://www.change.org/p/focus-features-support-gary-webb-and-re-release-kill-the-messenger-in-theaters/u/8845836> . [22. 03. 2019].

¹⁴ Change.org; Updates; <https://www.change.org/p/focus-features-support-gary-webb-and-re-release-kill-the-messenger-in-theaters/u/8979976> . [22. 03. 2019].

¹⁵ Change.org; Updates; <https://www.change.org/p/focus-features-support-gary-webb-and-re-release-kill-the-messenger-in-theaters/u/9024231> . [22. 03. 2019].

¹⁶ Change.org; Updates; <https://www.change.org/p/focus-features-support-gary-webb-and-re-release-kill-the-messenger-in-theaters/u/9239281> . [22. 03. 2019].

¹⁷ IMDb.com; Kill the Messenger Trivia; <https://www.imdb.com/title/tt1216491/trivia?item=tr3154190> . [22. 03. 2019].

Film Akta Pentagon: Skrytá válka, nebyl provázen podobnými spory. Místo toho se dá říct, že až nespravedlivě převyšoval Smrt Čmuchala svým jménem, neboť se pyšní jmény jako Steven Spielberg či Meryl Streep. Nicméně i přesto je jeho hodnocení jen o trochu lepší než u předešlého snímku.

Česko-Slovenská filmová databáze hodnotí film na 70 procent, stejně jako Smrt Čmuchala se tedy i tento snímek pohybuje v lehce nadprůměrných číslech, ovšem není úplným miláčkem publika.¹⁸ Server Rotten Tomatoes posouvá Akta o něco výše. Podíl pozitivních recenzí činí 88 procent, zatímco hodnocení veřejnosti je 73 procent.¹⁹ V databázi Metacritic dosahuje Akta Pentagon na hodnocení 83, které udělilo dohromady 51 kritiků. 47 z nich se shodlo na pozitivním hodnocení a další čtyři jsou smíšené. Žádné z nich ovšem není negativní. Hodnocení veřejnosti, založené na 382 recenzích, dává snímku 7 bodů. 268 hodnocení je kladných, 66 smíšených a 48 negativních. Mimo to ale server označuje film za „must see“, tedy takový, který musí každý vidět. Je také padesátým nejlepším filmem za rok 2017.²⁰ Server IMDb hodnotí film na 7,2 hvězdiček z deseti možných.²¹

Jak již bylo zmíněno dříve, Akta Pentagon: Skrytá válka neměla nouze o nominace. Jejich celkový počet činí 109, z toho 18 se proměnilo ve výhry. V roce 2017 zvolili Newyorští filmoví kritici (New York Film Critics) Akta Nejlepším snímkem roku. Společnost GoldSpirit Award ocenila Johna Williamse za Nejlepší dramatickou hudbu. Detroitská filmová společnost kritiků (Detroit Film Critics Society) ocenila film pro Nejlepší týmový herecký výkon.

O rok později, v roce 2018, nominovala Společnost amerických spisovatelů (Writers Guild America) snímek na Nejlepší scénář, tuto cenu film také vyhrál. Společnost Kino pro mír (Cinema for Peace Awards) zvolila Akta Nejčennějším filmem. Zdaleka nejvíce nominací potom dílo získalo na Zlatých Glóbech, kde bylo nominováno hned v šesti kategoriích (Nejlepší film, Nejlepší herečka v dramatu (Meryl Streepová), Nejlepší herec v dramatu (Tom Hanks), Nejlepší režie (Steven Spielberg), Nejlepší scénář (Josh Singer a Liz Hannah) a Nejlepší hudba (John Williams)). Ani jednu z nominací však film neproměnil. Nominován byl i na nejprestižnější filmovou cenu, udělovanou americkou Akademií filmového umění a věd, Oscara. Meryl Streepová byla opět nominována v kategorii Nejlepší herečka, tentokrát však

¹⁸ ČSFD.cz; <https://www.csfd.cz/film/501936-akta-pentagon-skryta-valka/prehled/>. [22. 03. 2019].

¹⁹ Rotten Tomatoes.com; https://www.rottentomatoes.com/m/the_post . [22. 0. 2019].

²⁰ Metacritic.com; <https://www.metacritic.com/movie/the-post> . [22. 03. 2019].

²¹ IMDb.com; https://www.imdb.com/title/tt6294822/?ref_=nv_sr_1 . [22. 03. 2019].

v hlavní roli, a snímek se dočkal i nominace v kategorii Nejlepší film. Zdá se ale jako kdyby to byl začarovaný kruh, jelikož ani tady film žádnou ze svých nominací neproměnil ve výhru.²² Může to však být také proto, že Steven Spielberg již v minulosti Oscara získal a Akademie často neoceňuje již oceněné.

Přestože film nezískal žádné prestižní ocenění, kritici se ve velké míře shodli na tom, že Akta Pentagon je profesionálním a zdařilým dílem. Bohužel zapadlo mezi ostatními snímky roku 2018. Z hlediska zobrazení žurnalistické profese byl však tím nejlepším, co bylo natočeno od éry Spotlight.

Mark Kermode z Guardian hodnotil film velmi pozitivně a především vyzdvihoval herecký výkon Meryl Streepové i Toma Hankse. Často také srovnával snímek s filmem Všichni prezidenti muži (All the President's Men, 1976), ať už šlo o zvolení kontrastního černého plátna jakožto úvodu filmu, zatímco u filmu z osmdesátých let to bylo plátno bílé, nebo to, že Akta Pentagon končí začátkem kauzy Watergate. Nakonec popsal film jako „příběh, který je důležitější než kdy jindy a navíc vyprávěný s vtipem, precizností a podhodnocenou vášní.“²³

Geoffrey Macnab z Independent si taktéž všímá skvělých hereckých výkonů, ale mimo ně upozorňuje na Spielbergovo umění udělat dobré drama takřka z čehokoliv. Přestože v Akta Pentagon nejsou žádné přestřelky, milostné plotky ani automobilové honičky, film má úžasné tempo a jiskru a nebojí se ani jeho přirovnání ke Spotlightu. Zároveň nezapomíná připomenout, že éra, kdy měla Amerika prezidenta utlačovatele a nepřítele tisku, zobrazovaná v Akta Pentagon, je analogicky úměrná té, kterou máme dnes.²⁴

1.3 Teoretická východiska

Na následujících řádcích nejprve vysvětlím žurnalistické pojmy, neboť jsou důležité pro mou bakalářskou práci. Je to například pojem žurnalistika, investigativní žurnalistika, etika a etické kodexy, které podrobněji rozvedu, jelikož se jedná o esenciální součást mé

²² IMDb.com; The Post Awards; https://www.imdb.com/title/tt6294822/awards?ref=tt_awd . [22. 03. 2019].

²³ KERMODE, Mark. The Post review – all the news they don't want you to print. In: Theguardian.com [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/film/2018/jan/21/the-post-observer-film-review> .

²⁴ MACNAB, Geoffrey. The Post review: Spielberg's newspaper drama matches up to Spotlight. In: Independent.co.uk [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/reviews/the-post-review-tickets-watch-steven-spielberg-trailer-meryl-streep-tom-hanks-a8163456.html> .

práce. Následně se zaměřím na vysvětlení pojmů spojených s teorií filmové narace, i ta je součástí mé metodologie.

1.3.1 Základní žurnalistické pojmy

Tony Harcup uvádí, že žurnalistika je forma komunikace, založená na pokládání otázek *Kdo? Co? Kde? Kdy? Proč? Jak?* Taktéž referuje o pracovním prostředí novinářů jako o „továrnách světa“. Přesto být novinářem není stejné jako pracovat v továrně, jelikož novinařina hraje důležitou sociální roli, která jde za produkci běžných komodit. Píše taktéž, že novinařina referuje o společnosti a dělá veřejným to, co by jinak bylo soukromým. Novináři jsou popsáni jako čtvrtý dodatek říše a oči a uši společnosti, jednající ve veřejném zájmu.²⁵

Definice žurnalistiky existuje celá řada, avšak kromě té Harcupovy se často užívá definice z knihy Praktická příručka žurnalistiky. Ta ve své druhé kapitole Žurnalistika v praxi rozděluje práci novinářů na několik částí. První z nich je Žurnalistika jako praktická činnost. V té se vysvětluje, že novinářem není jen člověk zaměstnaný v novinách, ale taktéž novináři pracující na volné noze, nebo zaměstnanci rádií a televize. Spadají sem i lidé, sdružující se v novinářských organizacích a dodržující novinářský kodex. Konečnou definicí novináře je pak takový člověk, který svou práci používá pro blaho společnosti a ne k získání moci či vlivu.²⁶ V druhé části vysvětluje, že žurnalistika jde ruku v ruce s odpovědností a proto se musejí novináři řídit kodexy. Jako příklad dokládá kodex Asociace profesionálních novinářů.²⁷ V poslední části Žurnalistika jako povolání autorka knihy vymezuje toto povolání na základě morální odpovědnosti a snahy za každých okolností sdělit pravdu.²⁸

Další definici nabízí například kniha Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace.

„Žurnalista – (franc. jour = den, journal = deník, z lat. diurnus = denní) novinářské povolání i produkt této činnosti, který obsahuje informace o aktuálním dění ve společnosti a názorech na toto dění. Její součástí je sběr, třídění, zpracovávání a distribuování aktuálních informací a faktů prostřednictvím médií. Žurnalistika vznikla na počátku novověku, zhruba na konci 15. století v době rozvoje měst a sjednocováním roztržtých oblastí ve větší státní celky, v době, kdy se začaly uskutečňovat rozhodující zámořské objevy, se vzrůstající

²⁵ HARCUP, Tony. *Journalism: principles and practice*. 3rd edition. London: Sage, [2015], s. 6. ISBN 978-1-4739-3033-9.

²⁶ BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, s. 30-32. ISBN 8071788716.

²⁷ Tamtéž, s. 32-35.

²⁸ Tamtéž, s. 35-36.

vzdělaností a dělbou práce, kdy rostl zájem o denní informace a kdy se zpráva stala prodejním zbožím. (...) Žurnalistika, jejíž „zlatý věk“ patří nepochybně především do 19. a 20. století, se postupně diferenciovala. A to jak obsahově, tak podle oblastí společenského života. (...) Součástí žurnalistiky jsou dva její stěžejní pilíře: zpravodajství a publicistika.“²⁹

Z této úvodní definice je pro mou práci nejdůležitější zmíněné dělení žurnalistiky na zpravodajství a publicistiku, neboť právě zpravodajství a jeho reprezentace je předmětem mého zkoumání ve vybraných snímcích.

„Zpravodajství stojí na informacích a faktech a pokud možno má být přesné, vyvážené, nepředpojaté a poctivé při výběru, zpracování a prezentaci, nestranné, aktuální, včasné, jasné a srozumitelné. Na rozdíl od publicistiky nemá obsahovat novinářův názor, pouze tlumočit fakta.“³⁰

Samotné vysvětlení pojmu zpravodajství však pro mou práci nestačí, jelikož je až výsledkem novinářovi práce. Co tomuto výsledku v případě mnou vybraných filmů předcházelo, je investigativní žurnalistika.

Její vznik datujeme na přelom 19. a 20. století a její pojmenování pochází z anglického slova *investigate*, tedy vyšetřovat. Volný překlad doslova znamená, vyšetřovací žurnalistika a jejím úkolem je zveřejňovat takové informace, které jsou pro společnost důležité, ale zároveň jsou zamlčovány a utajované. Jinými slovy je to obor žurnalistiky, který se mnohdy soustředí na odhalování nelegální činnosti, zločinů, zabývá se dlouhodobě tématy v širších souvislostech. „*Předpokládá od novinářů důkladnou rešeršní činnost, shromažďování faktů a bezchybné důkazy, ověřené nejméně ze dvou nezávislých zdrojů, konfrontaci opačných stanovisek a možnost poskytnout prostor i obviňované straně.*“³¹

V souvislosti s tím se často uvádí, že investigativní žurnalistika i žurnalistika jako taková, by měla vždy jednat ve veřejném zájmu.

Harcup zveřejňuje různé náhledy na problematiku veřejného zájmu. První autor, kterého uvádí je Ipso. Ten říká, že věc je ve veřejném zájmu, pokud vyšetřuje nebo odhaluje zločin, slouží k ochraně zdraví a bezpečnosti společnosti, k prevenci společnosti před uvedením v omyl prostřednictvím státních organizací nebo individuů. V poslední řadě uvádí, že veřejný zájem je sám o sobě zakotven ve svobodě projevu. Dále uvádí Harcup také náhled

²⁹ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. s. 244-245. ISBN 978-80-7277-266-7.

³⁰ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. s. 240-241. ISBN 978-80-7277-266-7.

³¹ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. s. 245. ISBN 978-80-7277-266-7.

Glendy Cooperové a Stephena Whittleho. Ti tvrdí, že pod veřejný zájem spadá právo občanů na informace o fungování státu a jeho institucích. Do tohoto jsou zahrnuty i neziskové organizace a soukromé firmy. Stejně tak se veřejný zájem týká volených individuí, jak ve státních organizacích, tak soukromých a neziskových. Tito lidé by měli být ochotní kdykoliv se podrobit šetření pomocí médií. Zároveň však zdůrazňují, že předmětem vyšetřování musí být vždy jen profesní život, nikoliv ten soukromý. Pokud by sledovaný úředník měl sado-masochistické sklony, neměly by to noviny zveřejňovat, neboť se to netýká veřejného zájmu. Rozdíl by byl v tom, pokud by osobní a veřejný život této osoby byl z nějakého důvodu propojen.³²

Veřejný zájem popisuje taktéž McQuail, a to v kapitole Média a veřejný zájem jako „*systém, který působí podle stejných zásad jako celá společnost, především v otázkách spravedlnosti, poctivosti a demokracie. Spadá sem i všeobecná představa toho, jak mají vypadat žádoucí kulturní a společenské hodnoty.*“ Jak ale McQuail dále uvádí, je právě toto často znemožňováno faktem, že existují především pro vlastní zisk. „*Tam, kde jsou média vedena na komerčním základě, což většinou jsou, se jejich vlastníci domnívají, že veřejný zájem je to, co zajímá veřejnost. Odpovědnost za normy, etiku a hodnoty se tak přesouvá na společnost.*“³³

Jednoduše přesměrovat důvody svého jednání na společnost je však nevhodné, neboť žurnalistika by měla být službou veřejnosti a ne naopak. Z tohoto důvodu je důležité, aby existovaly žurnalisté etické kodexy.

Jako nevhodnější teoretické východisko jsem zvolila knihu Praktická příručka pro novináře od Lynette Sheridan Burnsové. V metodologii své práce využiju především druhou kapitolu její knihy Žurnalistika v praxi, kterou aplikuji na praktické chování postav ve filmech. Definice Burnsové popisuje různé náhledy na to, kdo je ve skutečnosti novinář a to mi dává mnoho množností, jak dané postavy analyzovat. Její teze mohu přímo srovnat s vyobrazením novinářů ve vybraných dílech.

³² HARCUP, Tony. *Journalism: principles and practice*. 3rd edition. London: Sage, [2015], s. 27. ISBN 978-1-4739-3033-9.

³³ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté, rozšířené a přepracované vydání. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2009, s. 176-177. ISBN 978-80-7367-574-5.

1.3.2 Etika a etické kodexy

„Etický kodex je obecně považován za nezbytný pro každou profesní skupinu, která si dělá nárok na titul „povolání“. “ – Lynette Sheridan Burns³⁴

Dle Praktické encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace se etikou obecně míní nauka o morálce a tedy vše, co je v souladu s obecně uznávanými hodnotami ve společnosti. V žurnalistické oblasti se však pod pojmem novinářská etika rozumí souhrn pravidel, kterými by se měl každý žurnalista řídit.³⁵

McQuail v kapitole Profesionalita a etika médií uvádí, že první etický kodex žurnalistiky byl uveřejněn v roce 1923, a to Americkým sdružením šéfredaktorů (American Society of Newspaper Editors). Od té doby již byly etické kodexy novinářů zaváděny po celém světě.³⁶

Nebyl to však raketový proces. Když Associated Press Managing Editors Association v roce 1974 prováděla průzkum, zjistila, že pouhých devět procent respondentů sepsalo své etické kodexy. Když podobný průzkum udělala Society of Professional Journalists, Sigma Delta Chi, v roce 1983, měly své kodexy sepsány již tři čtvrtiny dotázaných médií.³⁷

Postupně se tedy etické kodexy začaly ustavovat ve většině médií. Jelikož je ale každá země odlišná, stejně tak se mírně liší i jednotlivé soubory pravidel.

Roku 1995 byl proveden ve 31 zemích Evropy výzkum, který zjišťoval odchylky kodexů. A přestože se v mnoha směrech rozcházely, našla se i velká míra shody v principech, jako například důraz na pravdivost a srozumitelnost informací, ochraně práv veřejnosti nebo respektování nedotknutelnosti zdrojů.³⁸

Přestože zjišťujeme, že většina novinářů po světě respektuje ty stejné hodnoty, ne vždy se dodržují. V průzkumu z roku 1997, prováděného na vzorku australských novinářů, bylo zjištěno, že existuje odchylka mezi přísahou, že budou dodržovat etický kodex, a jeho dodržováním v praxi. *„Na jedné straně sebevědomě prohlašovali své výkony za morální, ale na druhé straně připouštěli, že shromažďování, psaní a příprava zpráv „ve skutečnosti“*

³⁴ BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, s. 35. ISBN 8071788716.

³⁵ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. s. 66. ISBN 978-80-7277-266-7.

³⁶ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté, rozšířené a přepracované vydání. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2009, s. 186. ISBN 978-80-7367-574-5.

³⁷ FINK, Conrad C. *Media ethics*. New York: McGraw-Hill, c1988, xxv, s. 89. ISBN 00-702-0976-6.

³⁸ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté, rozšířené a přepracované vydání. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2009, s. 186. ISBN 978-80-7367-574-5.

ospravedlňuje neetické chování. Kromě toho se respondenti ještě zříkali vlastní odpovědnosti a vinili redakční hierarchii. “

Svůj podíl na tom má fakt, že etické kodexy jsou pouze návody, jak se chovat, ale právně je nelze vymáhat. V rámci redakce jsou alfou a omegou novinářovi práce, ale pokud je daný jedinec poruší, může být maximálně pokárán, či vyhozen. V žádném případě to neznamená, že nemůže jít vykonávat svou práci do jiné redakce.³⁹

At' už se ale novinář rozhodne kodex ctít, či porušit, nevyhne se tomuto rozhodování. „*Novinář každodenně bere informace, s nimiž je obeznána jen malá skupina lidí, a sdělí je početnému publiku. Odvolává se přitom na rozhodnutí o veřejném zájmu a důvěryhodnosti zdrojů, dopouští se však také vpádu do soukromí. Novinář neustále hledá rovnováhu mezi tím, jak by článek chtěl napsat, jak článek musí napsat, aby získal co nejpočetnější publikum, a jak napsat článek tak, aby způsobil co nejmenší škodu co nejmenšímu počtu lidí.*“⁴⁰

Novináři jsou tedy dennodenně vystavováni situacím, kdy se musejí rozhodnout co je správné, a co nikoliv. V tom jim pomáhají právě etické kodexy. Sekundární formu tvoří kodexy jednotlivých médií. S těmi jsou přirozeně seznámeni pracovníci daného média a vyžaduje se od nich, aby tyto zásady dodržovali. To však neznamená, že by novinář nebyl povinen respektovat novinářské kodexy platné pro celou zemi. Tyto kodexy tvoří druhou skupinu, neboť ne každé médium má svůj vlastní.

V České republice vypracoval Etický kodex novináře Syndikát novinářů České republiky a valná hromada Syndikátu jej přijala v roce 1998. Kodex je závazný pro všechny členy Syndikátu a jeho dodržování je doporučováno i novinářům, kteří nejsou členy tohoto společenství.⁴¹ O něco dříve měla svůj vlastní kodex Slovenská republika. Slovenský Syndikát novinářů jej přijal v roce 1990.⁴² V Německu pak byly etické zásady vypracovány Německou tiskovou radou ve spolupráci s tiskovými asociacemi v roce 1973.⁴³ Ve Velké Británii je praktikován kodex Národní unie novinářů (National Union of Journalists, ve zkratce NUJ), který vznikl v roce 1963 a od té doby je pravidelně revidován.⁴⁴ Přesahující hranice všech zemí jsou Mezinárodní principy profesionální etiky v žurnalistice, vytvořené

³⁹ BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, s. 34. ISBN 8071788716.

⁴⁰ Tamtéž, s. 77.

⁴¹ Syndikát novinářů.cz, Etický kodex [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <https://syndikat-novinaru-cr-z-s.webnode.cz/etika/kodex/>

⁴² Slovenský syndikát novinářů.sk, Etický kodex [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <http://www.ssn.sk/eticky-kodex-novinaru/>

⁴³ Accountable journalism.org, Ethics code Germany [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <https://accountablejournalism.org/ethics-codes/Germany-Press-Council>

⁴⁴ National Union of Journalists.org.uk, Ethics code [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <https://www.nuj.org.uk/about/nuj-code/>

organizací UNESCO v roce 1983.⁴⁵ Jak už bylo zmíněno výše, první etický kodex v oblasti žurnalistiky ve Spojených státech amerických byl vytvořen v roce 1923, a to Americkým sdružením šéfredaktorů (American Society of Newspaper Editors, ve zkratce ASNE). V roce 1973 na tento kodex navázala společnost Sigma Delta Chi. Následně jej revidovala v letech 1984, 1987, 1996 a 2014. Společnost se také přejmenovala do své dnešní podoby a to Společnost profesionálních žurnalistů (Society of Professional Journalists, dále jen SPJ.)⁴⁶

Pro svou práci jsem se rozhodla použít právě tento kodex, neboť se mi zdá nejkompletnější a také nejspecifičtější. Poté jsem však byla postavena před rozhodnutí, kterou z revidovaných verzí použít.

Verze z roku 1973, kterou celou přikládám do Přílohy 1, je značně stručná a osekaná, v porovnání s verzemi dalšími. Prvním bodem, který kodex řeší, je zodpovědnost novináře. Sem spadá povinnost médií zajišťovat veřejnosti právo na informace, také poučuje novináře, aby svůj status nepoužívali pro vlastní sobecké účely a nezapříčinili tak ztrátu důvěry veřejnosti v tisk. Dalším bodem je svoboda tisku. Ta říká, že toto právo nesmí být odepřeno svobodné společnosti. Taktéž uvádí, že tato svoboda má být použita pro vytváření diskusí, zpochybňování a vyzývání k podniknutí akcí ze strany vlády, ale i soukromých a státních organizací. Třetí bod pojednává o etice médií. Sděluje se zde, že novináři slouží pouze veřejnému zájmu a ne sami sobě. Z tohoto důvodu nesmí přijímat dary či úplatky v jakékoliv podobě. Dalším bodem je přesnost a objektivita. Pravda má být středobodem celé novinářovi práce. Je zde zakotvena potřeba spojitosti – titulky a fotografie k článkům se jich musejí přímo týkat a nevyzdviňovat podřadné informace. Důraz je kladen také na rozlišení mezi vlastním názorem a fakty. Předposledním bodem je férové jednání. To se vztahuje na jednání se zdroji a zavazuje novináře, aby respektovali soukromí svých zdrojů a jejich bezpečí. Zakazuje se zobrazování morbidních detailů, pokud média referují o zločinech a jejich obětech. Taktéž se média zavazují dát možnost napadaným se bránit a opravit chyby, kterých se mohla při publikování dopustit. Důležitá je podpora otevřeného dialogu se čtenáři. Posledním bodem je slib, že novináři budou tento kodex ctít a zaručí tak vzájemnou důvěru mezi americkou veřejností a americkými médii.

Naproti tomu verze z roku 1996, jež dokládám v Příloze 2, je podstatně delší a komplexnější. Zatímco starší verze měla 24 bodů, nová verze jich má 37. Prvním bodem,

⁴⁵Accountable journalism.org, International Ethics code [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <https://accountablejournalism.org/ethics-codes/International-Principles>

⁴⁶Society of Professional Journalists, Ethics code [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <https://www.spj.org/ethicscode.asp>

který je diskutován, je hledání pravdy. To v praxi znamená, že si má novinář ověřovat správnost svých informací od co nejvíce zdrojů, a dbát na to, aby se vyvaroval omylům a zkreslení reality. Další novinkou je jasná identifikace zdroje. Veřejnost si poté má sama vyhodnotit, nakolik je tento zdroj věrohodný. Novinář musí vždy dobře uvážít, kdy, a jestli vůbec, přislíbit svému zdroji anonymitu. Velký důraz je kladen i na plnění slibů. Kodex z roku 1996 je shodný se starší verzí v bodě, kdy mají titulky, fotografie a další doplňující materiály, souznít s tématem článku a nic nezkruslovat či nezjednodušovat. Nově se však kodex zmiňuje o tom, že by novináři neměli nezasahovat do fotografií a videí. Vylepšení obrazu je přípustné. Montáže a ilustrace mají být vždy jasně označeny. Další věc, která není zmíněna ve starší verzi kodexu, je upřednostňování tradičních metod pro shromažďování informací místo praktik, které vyžadují práci v utajení. Kodex z roku 1996 taktéž zakazuje plagiátorství a podporuje diverzitu názorů, což znamená prezentovat i ty „špatné“. Taktéž to znamená dát hlas těm, kteří jsou často umlčeni. Novináři se podle nové verze mají vyhýbat stereotypům na základě rasy, pohlaví, věku, náboženství, etnicity, geografického původu, sexuální orientace, tělesného či duševního postižení, fyzického vzhledu nebo sociálního postavení. Důležité pro novináře je také rozlišovat mezi prosazováním názorů a prostým informováním o události, vyhnout se hybridním žánrům. Žurnalisté by měli zajistit, aby vládní spisy byly přístupné k prozkoumání. V bodě „minimalizace škod“ se mluví o soucitu novináře s lidmi zasaženými zpravodajstvím. Obzvláště citlivě má být zacházeno s dětmi, nezkušenými zdroji a lidmi, jež jsou poznamenáni tragédií. Novinář si má být vědom toho, že jeho práce může způsobit škodu, dbát toho, aby se vyhnul aroganci. Poprvé je zde zdůrazněno, že prostí lidé mají daleko větší právo bránit své soukromí, nežli lidé vykonávající veřejnou funkci, pahnoucí po moci, vlivu a pozornosti. Novinář by také měl ukázat dobrý vkus a nehonit se za kuriozitami. Kodex taktéž radí žurnalistům, aby byli obezřetní při identifikaci mladistvých podezřelých z trestných činů či při identifikaci obětí sexuálních trestných činů. Stejně tak by měli uvážít zveřejnění jména osoby podezřelé z trestného činu ještě předtím, než proběhne legální proces a správně balancovat mezi právem každého občana na spravedlivý proces a právem veřejnosti na informace. Předpolední bod pojednávající o nezávislosti novináře, stejně jako verze z roku 1973, zakazuje žurnalistům přijímat úplatky a jiné formy odměn. Novinář se má vyhýbat střetu zájmů a účasti ve společnostech, které mohou podkopat integritu a důvěryhodnost média.

Poslední bod pojednává o odpovědnosti novináře. Ten má podporovat dialog se čtenáři, být schopný přiznat své chyby a také je opravit, odhalovat neetické praktiky jiných, a především splňovat stejně vysoké standarty, které čeká od druhých. Slib dodržovat kodex však chybí.

Verze z roku 2014 je velmi podobná. Tu příkládám v anglickém jazyce v Příloze 3 a v českém jazyce v Příloze 4. Nejnovější kodex má 35 bodů. Přidává požadavek na poskytnutí kontextu a také říká, že anonymita by měla být vždy poskytnuta zdrojům, které mohou být vystaveny nebezpečí, či mají jedinečné informace. V případě udělení anonymity by vždy mělo být vysvětleno, proč novinář tuto poskytl. Ve starší verzi kodexu je pouze řečeno, že si má novinář udělení anonymity dobře rozmyslet, ale není zde vysvětleno komu anonymitu a za jakých okolností poskytnout. Naopak z kodexu zmizel požadavek na označování montáží. Verze z roku 2014 poprvé zmiňuje pojem takzvaného hlídacího psa demokracie, a požadavek na to, aby veřejné informace skutečně byly veřejné. Média by měla čtenářům poskytnout k nahlédnutí relevantní zdroje. Kodex nadále prikazuje, aby novináři nejednali na základě stereotypů, ale už je jmenovitě neuvádí. Velmi důležitý je nový bod pojednávající o rozdílu mezi právními důvody a etickými důvody pro zveřejnění novinářovi práce. Novináři jsou vyzíváni, ke zvážení dlouhodobých dopadů jejich práce. Stejně jako u předešlé verze z roku 1996 i zde chybí slib novinářů dodržovat tento kodex.

Po podrobném prozkoumání tří verzí kodexu SPJ, jsem se rozhodla nakonec použít tu z roku 2014. Události z filmu Akta Pentagon: Skrytá válka, se odehrávají v roce 1971, a proto se zdálo jako nejrozumnější použít verzi kodexu z roku 1973. Ta je ovšem málo rozpracovaná a nedala by se aplikovat taktéž na film Smrt čmuchala, který referuje o událostech z roku 1996. V té době byl zákoník již revidován do značně profesionálnější podoby. Tato podoba se ovšem shoduje s verzí 2014, kterou jsem se nakonec vybrala pro analýzu obou filmů.

1.3.3 První dodatek Ústavy Spojených států amerických

Ve spojitosti s etickými kodexy je důležité zmínit i První dodatek vlády Spojených států amerických. Je stěžejním prvkem filmu Akta Pentagon: Skrytá válka, kde je přímo zmiňován a kde hraje klíčovou roli. Důležitý je ovšem obecně pro všechny mediální případy a média jako taková. Jedná se o dodatek, který zaručuje svobodu projevu.

Byl vydán Kongresem Spojených států amerických 25. září 1789 a ratifikován třemi čtvrtinami států 15. prosince 1791.⁴⁷ Zaručuje médiím právo svobodně publikovat jakýkoliv materiál, ovšem ošemetné v tomto případě je, že existuje také mnoho jiných zákonů, které tomuto stojí v cestě, jako například právo na soukromí. Novináři tedy na jedné straně mají První dodatek, který jim dovoluje zveřejňovat cokoliv, co považují za důležité, na straně

⁴⁷ FINK, Conrad C. *Media ethics*. New York: McGraw-Hill, c1988, xxv, s. 257. ISBN 00-702-0976-6.

druhé jsou tu však regulace jiných zákonů. Důležité je zmínit, že se Dodatek netýká pouze médií, ale i čtenářů či diváků. Těm Dodatek garantuje právo na informace.⁴⁸ Přese všechna privilegia, která mohou z tohoto Dodatku plynout, je spíše považovaný za symbol naděje, neplatí za garanci svobodného tisku.⁴⁹

Skládá se ze šesti článků. Článek první hovoří o zodpovědnosti. To platí například při shromažďování informací za účelem informování společnosti, neboť ta si na základě poskytnutých informací tvoří úsudek. Novináři a novinářky, kteří nejsou zodpovědní, podkopávají důvěryhodnost žurnalistiky a tím mohou zapříčinit ztrátu důvěry veřejnosti v média. Je zde také psáno, že žurnalistika by se měla zabývat vládními otázkami. Článek druhý, pojednávající o svobodě tisku, říká, že zato svoboda musí být vždy a za každých okolností chráněna. Novináři musí být všímaví vůči všem, kteří chtějí tisk zneužít k vlastnímu prospěchu. Článek třetí hovoří o nezávislosti žurnalistů. Ti se musejí vyhnout jakémukoli středu zájmů a nesmí přijmout ani požadovat cokoli, co by mohlo kompromitovat jejich integritu. Článek čtvrtý referuje o pravdě a přesnosti při jejím publikování. Novináři by se vždy měli jednat pro dobro čtenáře a ne naopak. Zprávy nesmí být zkreslené, nepřesné, vytržené z kontextu a prezentovat všechny strany férově. Komentáře a další žánry, ve kterých se vyskytuje autorův názor, se musí držet stejných standardů. Nepřesnosti a omyly musejí být napraveny. Článek pátý pojednává o nestrannosti a potřebě vždy jasně oddělovat vlastní názor od faktů. Poslední, šestý článek hovoří o smyslu pro fair play. Novináři musí vždy respektovat práva jedince a chovat se slušně a férově. Obviněným osobám by měl být dán prostor pro obhajobu. Zdroje se musí chránit a udržovat a anonymitě, a pokud budou jmenovány, tak pouze ze závažných důvodů.⁵⁰

1.3.4. Teorie narace filmu

Druhou částí mé teoretické části jsou teorie narace filmu. Rozhodla jsem se vycházet z neoformalistické filmové analýzy, jejíž autorkou je Kristin Thompsonová. Neoformalismus je přístup, který vznikl na základě estetické analýzy, prováděné ruskými literárními formalisty. Podle Thompsonové to není metoda jako taková, jako spíš přístup, který je obecný a

⁴⁸ lwwkc.org, First Amendment, [online]. 01. 04. 2019. Dostupné z: http://www.lwwkc.org/files/mip_1st_amendment_final.pdf

⁴⁹ FINK, Conrad C. *Media ethics*. New York: McGraw-Hill, c1988, xxv, s. 257. ISBN 00-702-0976-6.

⁵⁰ FINK, Conrad C. *Media ethics*. New York: McGraw-Hill, c1988, xxv, s. 287-288. ISBN 00-702-0976-6

flexibilní. Není nikdy užít stejným způsobem, neboť každý film se koncentruje na jiné významy.⁵¹ Neoformalistická analýza taktéž zahrnuje komunikační model umění, který říká, že dílo je hodnotné pouze pokud předává významné informace. Z tohoto hlediska by pak filmy čistě zábavní nebyly hodnotné, přesto neoformalistická analýza je vhodná jako prostředek analýzy všech žánrů filmů, bez ohledu na důležitost předávané informace.⁵² Pro tuto analýzu je taktéž důležitý pojem *ozvláštnění*. Ten označuje účel umění v našem životě, jinými slovy není-li ozvláštnění, není ani umění.⁵³ Bez ozvláštnění by díla byla příliš fadní a automatická a nijak se od sebe neodlišovala. Pro to, aby bylo dílo ozvláštněné, může umělec použít mnoho prostředků, z nichž pro mě nejvýznamnější jsou významy. Ty autorka dělí na denotaci a konotaci. Mezi denotaci se řadí referenční význam, který udává identitu reálného světa a explicitní význam, který předkládá abstraktnější myšlenky. Mezi konotace se řadí implicitní význam, který je založený na naší vlastní interpretaci a symptomatický význam, který má za úkol reflektovat společnost.⁵⁴ Tyto významy budu zkoumat v analyzovaných filmech, jež jsou předmětem mé práce.

Další teoretické poznatky budu čerpat z teorie Davida Bordwella a Kristin Thompsonové, kterou představili v knize *Umění filmu*. V třetí kapitole knihy nazvané *Vyprávění jako formální systém*, autoři říkají, že kdykoliv jdeme na film do kina, jdeme vlastně na narativní film, tedy takový, který vypráví příběh. Odpověď na to, co vyprávění je nabízí následující definice: „*vyprávění je příčinně propojený řetězec událostí, který se odehrává v čase a prostoru.*“⁵⁵ Tato definice však nepostačuje a proto, abychom plně vyprávění pochopili, musíme znát pojmy syžet a fabule, a také to, jak spolu souvisejí.

„*Soubor všech událostí ve vyprávění – ať už explicitně uvedených, nebo vyvozených divákem – nazýváme fabulí.*“⁵⁶

„*Termín syžet se používá k popsání všeho, co můžeme ve filmu promítaném přímo před námi vidět a slyšet. Syžet obsahuje všechny události fabule, které jsou ve filmu jednoznačně uvedeny. Na rozdíl mezi fabulí a syžetem můžeme nahlížet ze dvou perspektiv. Z pozice vypravěče – filmaře je fabule souhrn všech událostí ve vyprávění. Vypravěč může některé z nich prezentovat přímo (tedy učinit je součástí syžetu), jiné nějak naznačit a zbytek prostě*

⁵¹ Is. Muni. Cz, Neoformalistická filmová analýza: Jeden přístup, mnoho metod [online]. 01. 04. 2019. Str. 2-3. Dostupné z https://is.muni.cz/el/1421/jaro2006/USK_12/um/kt_analyza.pdf

⁵² Tamtéž, str. 4.

⁵³ Tamtéž, str. 7.

⁵⁴ Tamtéž, str. 8.

⁵⁵ BORDWELL, David a Kristin THOMPSON. *Umění filmu: úvod do studia formy a stylu*. V Praze: Nakladatelství Akademie múzických umění, 2011, s. 111. ISBN 978-80-7331-217-6.

⁵⁶ Tamtéž, str. 113.

*ignorovat. (...) Z pozice diváka se věci jeví trochu jinak. Máme před sebou pouze syžet – materiál, který je ve filmu jistým způsobem uspořádán. V naší mysli si vytváříme fabuli na základě vodítek poskytnutých syžetem.*⁵⁷ Taktéž kniha *Umění filmu* vypráví o důležitosti významů. První z nich je, stejně jako u neoformalistické analýzy, označován jako referenční význam. Ten počítá s určitou informovaností diváka. Explicitní význam je pak takový, který film přímo uvádí a vyvstává z celého díla. Implicitní význam potom vyžaduje, abychom si věci sami interpretovali. Jde dále za explicitní význam a doplňuje jej. Posledním význam je symptomatický. Ten se snaží reflektovat společnost a názory vně společnosti, ať už týkají náboženské víry, politických preferencí, vztahů k rasám nebo pohlaví. Dá se tedy říct, že obsahuje ideologii.⁵⁸

1.4. Metodologie práce

Jako stěžejní literaturu jsem zvolila knihu *Žurnalistika: Praktická příručka pro novináře*. Vybrala jsem ji, protože autorka, jakožto novinářka, má bohaté zkušenosti s oborem a dokáže proto problematiku nejen nastínit velmi srozumitelně, ale také pravdivě vyobrazit. Ve své knize se obsáhle věnuje problematice etiky, proto je pro mou práci vhodná. Kniha je rozdělena na teoretické a praktické části, já budu pracovat pouze s teoretickou. Jmenovitě se jedná o druhou kapitolu knihy s názvem *Žurnalistika v praxi*. Autorka v této kapitole popisuje novináře vždy jinak, což je přínosné pro mou analýzu, neboť mohu aplikovat všechny tyto náhledy. Definice autorky srovnám s vyobrazením novinářů ve filmech a tím si vymezím, jak snímky odrážejí novinářskou profesi.

K analýze současně využiji etický kodex Společnosti profesionálních žurnalistů (Society of Professional Journalists) z roku 2014. Tato verze mi je nejvhodnější, protože je takřka totožná s verzí z roku 1996. Jelikož se snímky odehrávají v letech 1996 a 1971, je tato verze uplatnitelná na oba filmy.

Ve své metodologii budu také pracovat s pojmy neoformalistické analýzy filmu a také s knihou *Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu*. V těchto publikacích se nacházejí filmové významy, jež jsou důležité pro filmovou naraci. Tyto významy budu ve své práci

⁵⁷ Tamtéž, str. 114.

⁵⁸ Tamtéž, str. 93-35.

taktéž zkoumat. Není pro mě tedy důležité jen to, zda novináři ve filmu porušují etiku, ale také proč tak činí. K tomuto mi dopomůžou právě filmové významy.

Všechny tyto postupy spojím do metodologie, která na jedné straně sleduje dodržování etických norem, na straně druhé významy filmové narace.

2. Analýza vybraných filmů

2.1 Smrt čmuchala

Smrt čmuchala je film založený na skutečné události, odehrávající se v devadesátých letech ve Spojených státech amerických. Referuje o událostech, které se staly v letech osmdesátých. Při jeho analýze se budu soustředit na filmové významy (referenční, explicitní, implicitní a symptomatický), zobrazování novinářské práce a především na to, jak postavy novinářů pracují s etickým kodexem žurnalistiky.

Snímek začíná koláží archivních záběrů zachycujících americké prezidenty – Nixona, Forta, Cartera a Reagana. Ti se ve své funkci zasazovali o důsledné řešení drogové problematiky. V americké společnosti se dlouhodobě zvyšuje návykovost, a především situace v Los Angeles je neúnosná. Videokoláž je také doplněna výstřižky z dobových novin. Dozvídáme se také o válce v Nikaragui, do které Spojené státy americké posílají jednotky zvané *contras*, tedy antikomunistické milice, které pomáhají nikaragujským rebelům v boji proti totalitnímu režimu. Nicméně tyto jednotky přestaly být vládou USA financovány.

Film se poté přesouvá do devadesátých let, přesněji do roku 1996. Setkáváme se s postavou novináře Garyho Webba. Pracuje pro malý deník *San Jose Mercury News*. Webb se věnuje psaní článků na téma zabavování majetku drogových dealerů. Těm je majetek zabaven, i když jim není prokázána vina. V reakci na tyto články, obdrží Webb telefonát od Coral Baca. Ta je přítelkyní jednoho z takových pašeráků, ale je také zdrojem zcela nové informace – drogy do USA měl totiž přítel Coral, dovážet na rozkaz americké vlády. Aby svá tvrzení podložila, dává Coral Webbovi tajné soudní dokumenty, které potvrzují její slova. Webb se poté dá do podrobného pátrání. Během toho zjistí, že jeden z největších dealerů drog, Danilo Blandon, nebyl nikdy odsouzen a je dokonce chráněným svědkem. Webb se k němu tedy nedostane. Nicméně novinář nachází také jméno Ricky Ross, který byl pro pašování drog již odsouzen. Pro to, aby si s ním mohl Webb spojit, se nejdříve sejde s obhájcem Rosse, Alanem Fensterem. Poté, co mu Webb ukáže tajné dokumenty od Coral, Fenster souhlasí, a společně jdou navštívit Rosse do vězení. Tato návštěva potvrzuje, že

Blandon skutečně byl velkou rybou v drogovém průmyslu. Následně Webb poprosí, aby mohl být přítomný u soudu, ve kterém bude Fenster Blandona vyslýchat. Při tomto soudním jednání se Webb dozvídá stěžejní informace – Blandon se svým společníkem, Norwinem Menesesem, dováželi drogy do USA na příkaz CIA. Ve Spojených státech je poté prodávali a CIA drogy na oko zabavovala. Za peníze ze zabavených drog poté CIA sponzorovala jednotky kontras v Nikaragui. Z výpovědi Blandona také vyplývá, že CIA přišla za Blandonem a Menesesem sama.

Webb poté odlétá do Nikaragui, konkrétně do věznice Tipitapa. V té je vězněný Norwin Meneses. Webb se dozvídá, jak celý proces pašování drog probíhal a dostává také kontakt na Menesesova bankéře, Baiera. Společně s tímto bankéřem se Webb vydává na staré letiště, odkud byly drogy do USA dováženy. Webb dostává od Meneseše ještě jedno jméno: Fred Weil.

I s ním se jede Webb setkat a to do Washingtonu. Weil je státním žalobcem, který se tímto případem zabýval již dříve ale ze strachu o život a ztrátu kariéry, toho zanechal. Varuje tedy Webba, že práce, do které se pouští je nebezpečná, a že některé příběhy „jsou až moc pravdivé, než aby je šlo zveřejnit.“ Zároveň ale Webbovi potvrzuje vše, co zatím zjistil.

Poté se Webb vrací domů a obdrží telefonát od soudního žalobce, který vystupoval v případě přítele Coral. Ten mu sděluje, že by se s ním chtělo setkat hned několik lidí. Webb přijímá. Následující den se Webb setkává s několika agenty. Ti ho odrazují od zveřejnění článků a dokonce mu nepřímou vyhrožují. V reakci na to se Webb rozhodne článek zveřejnit. Nazve ho Dark Alliance (Temní spojenci).

Článek má nesmírný dopad. Webb je oslavovaný svou vlastní redakcí a stává se celebritou. Je zván do televizních show a žádán na desítky rozhovorů. Je taktéž navržen na cenu Novinář roku. Na druhou stranu, velké deníky jako Los Angeles Times a The Washington Post jsou rozezleny, že o kauze nevěděly a místo nich o ní referuje malý, nepodstatný deník. Times se proto rozhodnou Webbův článek důkladně „prošetřit“ a najít v něm jakoukoliv nesrovnalost. Post jde ještě o krok dál, a pošle do Nikaragui svého člověka. Ten všechna Webbova zjištění potvrdí, ale Post se přesto rozhodne věřit CIA, jelikož všechny Webbovi informace pocházející od pašeráků drog a nejsou tedy podle nich relevantní. Veřejnost článek přijme kladně, avšak kritizuje CIA a volá po spravedlnosti. Poté nastává obrovská vlna očerňování Garyho Webba. Jeho slova jsou překrucována a tvrzení obrácena proti němu.

V reakci na to se redakce San Jose Mercury News rozhodne Webba z případu stáhnout. Řeknu mu sice, že může dál sbírat informace, ale nic nezveřejňovat a že by také

bylo dobré, kdyby svá tvrzení měl podložená zdrojem ze CIA. Tento zdroj však Webb nemá, protože nikdy z vlády se nechce bavit s novinářem, který je veřejně odsoudil. Očerňování ale není jediné, s čím se musí Webb potýkat. Před jeho domem se v noci potuluje cizinec, který se snaží poškodit Webbovo auto. Následně také do Webbova domu přichází neznámý muž, kteří se přehrabují ve Webbových věcech. Ostatní redakce také začínají sledovat Webbův soukromý život a snaží se vypátrat jakoukoliv špínu, i když vůbec nesouvisí s jeho novinářskou prací. V reakci na to, je Webb přesunut do malé pobočky San Jose Mercury News, kde řeší triviální případy, jako střevní potíže policejních koní. Webb se také odstěhuje od své rodiny a bydlí v hotelu, kde po práci stále pracuje na Dark Allince. Snaží se najít piloty, kteří drogy do USA dováželi. Jeden z těchto pilotů, John Cullen, nicméně přijde za Webbem sám. Potvrdí mu všechna jeho zjištění, a je také členem CIA, ale na záznam vypovídat nechce.

Webb je poté pozván na ranní poradu své redakce. Dozvídá se zde, že byl jiný člen redakce vyslán do Nikaragui, aby Webbova zjištění potvrdil. Všechno se však změní. Meneses popřel, že by Webba kdykoliv viděl. Bankéř Baier byl unesen a nelze ho najít. Redakce se proto rozhodne zveřejnit omluvný dopis, ve kterém stojí, že Webb neměl dostatečné důkazy a vše velmi zjednodušil. V reakci na to Webb sepíše svoji rezignaci.

Poté následuje galavečer společnosti SPJ (Společnost profesionálních novinářů) na které má Webb převzít ocenění pro Novináře roku. Kamera nejdříve nabízí záběr na sál plný nadšených a tleskajících novinářů, kteří dopřávají Webbovi standing ovation (potlesk ve stoje). Mezi nimi je i Webbova bývalá redakce. Poté se však dozvídáme, že si to Webb jen představoval a sál je ve skutečnosti o poznání tišší. Tleská jen pár jedinců, a to pouze vsedě. Místo nadšených gratulací se dočkává Webb spíše chladných pohledů a to i ze strany redakce San Jose Mercury News. Při své děkovné řeči mluví Webb o začátcích své kariéry, ale také jejím konci. Především přiznává, že je na Dark Alliance pyšný a nebude nic odvolávat, aby se zalíbil ostatním nebo si udržel práci. Současně dodává, že jeho jedinou prací je říkat veřejnosti pravdu. Sdělovat fakta, ať jsou líbivá nebo ne a změnit pohled lidí na určité věci. To bylo dle jeho slov, jeho jediným proviněním a zároveň věcí, která mu přinášela čest.

Poté film nabízí dodatečné informace. Dozvídáme se z nich, že CIA pod vlivem Webbových článků, vůbec poprvé v historii, svolila k diskuzi s obyvateli Los Angeles. Tehdejší šéf CIA odstoupil ze své funkce. V roce 1998, tedy dva roky po vydání Dark Alliance, vydala CIA 400 stránkový dokument potvrzující její zapojení do financování jednotek kontras. Americká média však vydání dokumentu ignorovala, neboť v té době vyšel najevo románek prezidenta Clintona s Monikou Lewinsky. Vše je doplněno taktéž dobovými

záběry zachycujícími afroamerickou komunitu a významné vládní činitele, vyjadřující se k Dark Alliance. Film nám také sděluje, že Gary Webb po tomto nebyl schopný si znovu najít práci v žurnalistické oblasti. V roce 2004, sedm let od podání rezignace v San Jose Mercury News, byl Webb nalezen mrtvý ve svém bytě. Měl dvě střelné rány v hlavě. Jeho úmrtí bylo označeno za sebevraždu. Film je zakončen archivním záběrem zobrazujícím pravého Webba, jak si hraje se svými dětmi.

2.1.1 Etické otázky ve filmu Smrt čmuchala

Z pohledu dodržování či porušování etického kodexu, byl tento film převážně přehlídkou jeho dodržování.

Úplně poprvé můžeme pozorovat dodržování kodexu v okamžiku, kdy postava Webba pracovala na článcích o zabavování majetků drogových dealerů. Při editaci článku totiž nebylo uvedeno, že dealeři přicházejí o svůj majetek, aniž by byl vysloven rozsudek a zároveň jim ani není majetek vrácen, prokáže-li se jejich nevinna. Editorka, s kterou Webb telefonuje, to omlouvá tím, že jsou to drogoví dealeři. Webb však oponuje, že jsou to lidé jako všichni ostatní a mají právo na spravedlivý proces. Tímto postava Webba jedná v souladu s etickým kodexem SPJ, který říká, že novinář by měl být hlídacím psem demokracie. Splňuje také bod, ve kterém se píše, že novinář má vyhledávat takové zdroje, které slýcháme jen zřídka. Taktéž splnil kodex, když použil přímo originální zdroj. Jakmile mu ale editorka odepřela zveřejnit článek, tak jak ho Webb zamýšlel, požadoval, aby bylo jeho jméno smazáno⁵⁹. Chování postavy se dá jednoduše vysvětlit tím, že je velmi zásadová a ctí etický kodex. Chce, aby její práce byla dokonalá a správná, a pokud to tak není, nechce být s takovou prací spojována. Je vidět, že postava Webba je zvyklá dělat práci v souladu s etickým kodexem, protože ve chvíli, kdy editorka článek pozmění a tedy práce již není v souladu s kodexem, ji Webb nadále nevnímá jako vizitku své profesionality.

Nicméně se postava dostává i do zcela opačné situace. Ve chvíli, kdy postava Webba přijme tajné dokumenty od Coral, porušuje etický kodex. Nedodrží tak zásadu, říkájící, že legální přístup k informacím se liší od etického odůvodnění zveřejnění článku. Tajné dokumenty jsou majetkem vlády a jejich držení je tak protiprávní. Postava Webba si toto jistě uvědomuje, ale přesto si dokumenty ponechá a ani nijak neprotestuje, když je Coral Webbovi

⁵⁹ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:04:15 – 00:05:15.

věnuje. Naopak si řekne o více dokumentů.⁶⁰ Opět ale i toto chování je docela pochopitelné, a č to zní neuvěřitelně, ze zcela stejného důvodu, jako když postava Webba kodex dodržovala – pro sdělení pravdy. Postava Webba se předtím chtěla chlubit prací, která je úplná a zcela pravdivá, a to stejné chce Webb i teď. Pokud by ale dokumenty odmítla, nikdy by úplnou pravdu nepoznala. Tyto dokumenty jsou klíčové k rozlousknutí celé kauzy a bez nich by se Webb neposunul dál. Přestože tedy postava věděla, že jedná v nesouladu s kodexem i se zákonem, pro naplnění významu žurnalistiky to bylo tzv. „nezbytné zlo“.

Stejný problém poté nastává, když postava Webba, ukazuje ty stejné tajné dokumenty Alanovi Fensterovi.⁶¹ Postava Webba tyto dokumenty nejen, že „ukradla“ ale ještě je šíří dále a ukazuje další nepovolané osobě. Toto chování je ale opětovně nezbytné, jelikož pokud by si tímto krokem nekoupil Fensterovu důvěru, nedostal by se k Rossovi a od něj k Blandovi, který informace v dokumentech sám potvrdil. Chování postavy Webba je tak na hraně, ale je pochopitelné, pokud chce novinář příběh dotáhnout do konce a pokud je v sázce blaho americké veřejnosti. To bylo ohroženo CIA i vládou Spojených států amerických a úlohou žurnalistiky je takováto ohrožení odhalit a dohnat mocné k zodpovědnosti. V tomto případě by se tedy dalo použít rčení „účel světi prostředky“.

Další porušení kodexu následuje, když postava Webba přichází do věznice za Menesesem. Webb totiž strážnému společně se svým průkazem novináře, dává i peníze⁶². Kodex ale říká, že se má novinář vyhýbat aktivitám, které mohou ohrozit důvěryhodnost média. Úplatky ve věznici, pokud by vyšly najevo, by jistě takový následek měly. Novinář taktéž nemá platit za přístup k novinkám. Postava Webba tímto tedy porušila kodex, na druhou stranu, kdyby tak neudělala, nedostala by se ke svému zdroji a nemohla plnit hlavní účel žurnalistiky – sdělovat pravdu. Kromě úplatku, však postava Webba kodex dodržovala – využila originální zdroj, používá otevřené metody pro získávání informací, místo toho, aby jednala v přestrojení, shromažďuje informace pro svou práci a zastupuje funkci hlídacího psa demokracie a to především v otázkách vlády. Stejně tak postava Webba postupuje i u Freda Weila, kterému nic nezatajuje a využívá přímo jeho, jako originální zdroj. Navíc mu slíbí anonymitu, která se má dle kodexu poskytnout všem zdrojům, které se mohou ocitnout v nebezpečí a které mají informace, jako nikdo jiný⁶³. Toto chování se dá vysvětlit tak, že postava Webba je čestná a dbá na pravdivost informací, které chce zveřejnit. Etická

⁶⁰ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:09:44 – 00:12:02.

⁶¹ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:19:27 – 00:21:26.

⁶² Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:31:13 – 00:31:55.

⁶³ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:38:48 – 00:41:17.

odpovědnost a dodržování kodexu a tedy i profesionality, je pro ni stěžejní, jak se také přesvědčíme dále.

Ve scéně, kde se postava Webba setkává s agenty a je mu vyhrožováno, je dodržování etického kodexu lehce na vážkách⁶⁴. Kodex říká, že by měl novinář vyvážit veřejnou potřebu informace proti možnému způsobení újmy. Doslovně však není řečeno, zda tato újma má vzniknout veřejnosti nebo samotnému novináři. Pokud by se jednalo o novináře, pak by postava Webba kodex porušila, neboť zveřejněním článku ohrožuje život svůj i své rodiny. Na druhou stranu má podle kodexu novinář hnát mocné k zodpovědnosti a v tomto bodě by tedy postava Webba kodex dodržovala. Opět se chování, které se může z pohledu Webbovi rodiny zdát jako nezodpovědné, dá lehce vysvětlit a to Webbovou oddaností svojí práci. Potřeba sdělovat pravdu stojí na jeho pomyslné pyramidě hodnot na nejvyšším bodě a tomuto bodu je podřízeno všechno, co postava Webba dělá. Kdyby se nechala zastrašit a článek nezveřejnila, svým způsobem by tak ztratila svou identitu a to, co postavu dělá postavou.

Další etická otázka vyvstává poté, co je Dark Alliance zveřejněna. Postava Webba totiž v článku uvedla všechny své zdroje⁶⁵. Kodex nicméně jasně říká, že by měla být anonymita poskytnuta všem zdrojům, pokud mohou čelit následné pomstě či jiné újmě a taktéž zdrojům, které mají informace jako nikdo jiný. Všechny zdroje, které postava Webba použila, můžeme klasifikovat jako ty, které mají jedinečné informace. Co se pomsty týče, drogoví pašeráci by mohli čelit pomstě ze strany CIA. Největší problém však činí Fred Weil. O této osobě víme, že jí Webb přislíbil anonymitu. Z tvrzení, že Webb zveřejnil v článku všechny své zdroje, bychom tedy mohli usuzovat, že je v článku zmíněn i Weil. Náhled na seznam zdrojů však nemáme a proto nemůžeme vědět, jestli Webb skutečně uvedl všechny své zdroje, včetně Weila, nebo jen ty zdroje, kterým anonymitu neslíbil. V návaznosti na to, jak se postava Webba do této chvíle jeví, se však přikláním k názoru, že Webb zveřejnil zdroje bez Weila. Silná etická odpovědnost, kterou doposud postava Webba vykazovala, by neodepřela anonymitu zdroji, který si o ni přímo řekl a kterou Webb slíbil. Postava Webba totiž není takovou, která by sliby neplnila. A důvod, proč Webb zveřejnil všechny ostatní zdroje, je opětovně stejný jako předtím – postava Webba je důsledná v dodržování kodexu, a ten také říká, že novinář má jasně identifikovat své zdroje – v tomto případě by tedy jednal v souladu s kodexem. Její chování je tedy přirozené a správné a založené na vysoké míře čestnosti postavy. V té stejné chvíli totiž postava kodex i dodržovala, jelikož uveřejněním Dark Alliance podpořila veřejnou debatu a výměnu názorů, poskytla obviněným (dealerům)

⁶⁴ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:44:50 – 00:46:55.

⁶⁵ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:53:28 – 00:53:50.

možnost vyjádřit se ke svým obviněním, vyhledala zdroje, které slyšíme jen zřídka, sloužila jako hlídací pes demokracie, poskytla kontext, pracovala s originálními zdroji, ověřovala si své informace a je zodpovědná za pravdivost své práce.

Porušení etického kodexu ale můžeme vidět u jiných novinářů. Deník The Washington Post zveřejnil pouze názory CIA, ale nikoliv už informace od drogových dealerů, i když je měl k dispozici⁶⁶. Média by se však vždy měla snažit odvyprávět příběh o lidské zkušenosti rozmanitě (tedy z více zdrojů) a především být hlídacím psem demokracie. Pokud dají noviny prostor jen jedné straně, nejedná se o demokracii. Chování Postu se dá vysvětlit jednoduchou závistí. Přestože mají stejné informace jako Webb, ale mají je později a nepřišli s nimi jako první, rozhodnou se Webbovi pomstít a raději ho očernit, nežli ho podpořit a s tím i celou žurnalistiku jako takovou, která má sloužit veřejnosti a ne prestiži jednotlivých novin.

Zarážející je i chování samotné redakce San Jose Mercury News, která se k postavě Webba otočí zády a jeho článek de facto sama označí za lež⁶⁷. Kodex se nevyjadřuje přímo k tomu, jak se mají novináři k sobě chovat navzájem, nicméně úplně poslední bod říká, že novinář by měl dodržovat stejně vysoké standardy, které očekává od druhých. Jinými slovy, šéfredaktor San Jose Mercury News, očekával od Webba prvotřídní výsledek a ten mu Webb dal, ale redakce mu na oplátku dala jen pohrdání. Toto chování se dá vysvětlit tím, že je San Jose Mercury News malý plátek a bojí se, že taková vlna negativity by jej úplně zničila a lidé by si jej už navždy spojovali se lží. Aby se redakce ochránila, odstříhla tedy od sebe „špatnou krev“. Zajímavé však je, že toto chování neměla redakce ihned po zveřejnění článku, tehdy Webba chválila. Jakmile ale s článkem začaly nesouhlasit velké deníky, San Jose otočilo, a raději se řídilo názory ostatních, nežli aby věřilo vlastnímu novináři, který neudělal nic špatně.

Postava Webba se tímto však nenechala zkazit a nadále ctí kodex. Na svém článku pracovala po této křivdě, poctivě shromažďovala informace, rešeršovala, obvolávala zdroje a opravovala informace, po celou dobu existence příběhu.

Eticky správně se postava Webba zachovala i poté, co se setkala s pilotem Johnem Cullenem, který si přál zůstat v anonymitě⁶⁸. Postava Webba mohla zveřejnit slova pilota, ale neudělala to, protože neměla souhlas zdroje. Opětovně se tedy potvrzuje, že je tato postava velmi čestná. Chová se takto, protože to je správné. Je velmi morálně orientovaná a neudělá nic, co by sama považovala za neetické.

⁶⁶ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:55:18 – 00:56:25.

⁶⁷ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 01:26:13 – 01:30:15.

⁶⁸ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 01:20:05 – 01:24:20.

Ve své podstatě ale platila postava Webba za ukázkový vzor morálně způsobilého novináře. Povinnost sdělovat pravdu staví před všechno ostatní, dokonce i svou rodinu, jistotu stálého výdělků i osobní pověst. Pečlivě shromažďuje informace, poskytuje čtenářům kontext, dává hlas těm, kteří často nejsou vyslyšeni, vyhýbá se práci v přestrojení a nikdy nepoužívá žádnou tajnou metodu, o které by jeho zdroje nevěděly (jako například odposlech nebo nahrávání na záznam bez svolení zdroje). Vyhýbá se taktéž stereotypnosti, neboť drogový dealeri jsou vždy zobrazováni negativně, ale nikdy jako oběti. Podobně je to i s afroamerickou komunitou, která je často terčem rasově motivovaných útoků. Webb si také vždy ověřuje své informace u originálních zdrojů a funguje jako hlídací pes demokracie v otázkách vlády. Ženě mocné k zodpovědnosti a podněcuje veřejnou výměnu názorů. Taktéž citlivě jedná s lidmi zasaženými událostmi jeho článků. Za svou práci nepřijímá žádné úplatky ani jiné dary, naopak téměř o vše přichází, když se rozhodne případ dotáhnout do konce.

2.1.2 Filmové významy obsažené ve Smrti čmuchala

Z pohledu filmových významů, tak jak je známe z neoformalistické analýzy a Umění filmu od Davida Bordwella a Kristin Thompsonové, se ve filmu nachází všechny významy. Nejčastěji jsou zastoupeny významy referenční a explicitní. To je zcela přirozené, jelikož snímek referuje o skutečné události a jeho cílem je popsat novinářskou práci co nejvěrohodněji a nejdetailněji.

Například hned úvodní koláž obsahuje referenční a explicitní význam⁶⁹. Referenční, protože odkazuje k realitě, která se skutečně stala (proslovy prezidentů) a režisér využívá archivní záběry a novinové články k zobrazení této reality. Snaží se tak nastínit dobu, ve které případ vznikl, potřebný kontext. Říká se nám tím, jak byla tato doba trvající několik prezidentských období, orientovaná na protidrogová opatření. Explicitní proto, že jsou zde použity přímo citace amerických prezidentů a dalších osobností a snímek se nám tak snaží říct pouze to, co je říkáno a nic více. Divák si nemá nic dalšího domýšlet, pouze informace přijmout takové, jaké jsou. Například když prezident Nixon říká, že pašeráci jsou stejné zlo jako teroristé, tak to tak prostě je. Nicméně čistě informativní se tato sekvence zdá pouze teď. Jakmile divák postoupí dále, uvědomí si, že byla použita schválně a to jako záměrná ironie celé události, kterou snímek popisuje a která se skutečně ve Spojených státech amerických stala, přese všechny sliby amerických prezidentů.

⁶⁹ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:00:25 – 00:02:47.

Po video koláži následuje jednoduchá černá obrazovka, na které se zobrazí slova „založeno na skutečné události“ což nám explicitně říká, že události se skutečně staly. Referenční význam se dostavuje ihned poté, když se na obrazovce ukáže „Kalifornie, 1996“.⁷⁰ Tento chronologický údaj, nám zároveň film ukotvuje v realitě, na kterou přímo odkazuje. Film je tímto propojen s naší realitou, s reálnými Spojenými státy americkými.

Explicitní význam můžeme vidět také ve chvíli, kdy postava Webba shromažďuje informace potřebné k odhalení zapojení vlády USA do obchodu s drogami. Přesněji řečeno, když hledá informace ohledně Blandona, které ho zavedou k Rickymu Rossovi⁷¹. Jedná se čistě o explicitní popis novinářské rutiny – sběr informací, jejich třídění a získávání zdrojů. Divákovi je tak zprostředkován náhled na novinářovu práci, a to je jediný důvod, proč scéna ve filmu je. Nenese žádné skryté významy.

Referenční význam můžeme najít také v archivním záběru s prezidentem Nixonem, který film nabízí předtím, než se postava Webba vydá do Nikaragui. Nixon v této krátké scéně prohlašuje, že pokud nebudou kontras financovány, budou mít Sověti ve Střední Americe volnou ruku⁷². Tato scéna obsahuje referenční význam, jelikož odkazuje k něčemu, co musíme znát z našeho reálného světa, abychom scéně porozuměli. Z historie víme, že Sověti jsou „ti zlí“ a ti kteří mají komunistický režim. USA je demokracií a vnímá demokracii jako jediný možný a správný státní aparát, a chce jej také pro Nikaraguu. Pokud by ale Nikaraguu obsadila sovětská vojska, znamenalo by to její úpadek. Tímto výrokem si chce tedy Nixon zaručit, že jeho jednotky budou financovány, i když mohou být jeho úmysly úplně jiné. Zároveň se tedy jedná o význam implicitní, protože prezident svými slovy poukazuje i na něco skrytého, co na hlas neřekne. Režisér scénu do filmu jistě zařadil proto, aby opětovně ironizoval prezidentské projevy. Na jednu stranu se hlavy státu dušovali, že kontras podporují, aby tak Nikaragua nebyla zničena komunismem, ale na stranu druhou to dělali čistě jen pro svůj zisk.

Referenční významy můžeme pozorovat ale i na daleko jednodušších případech, jako například zobrazení věznice Tipitapa⁷³ (a potažmo dalších míst jako například centrála CIA v Langley či město Washington). Všechna tato místa totiž reálně existují a referují k nim.

Explicitní význam lze také vyzorovat v mluvě postav. Například, když má postava Webba svou děkovnou řeč poté, co si převezme cenu Novináře roku, a říká, že být novinářem

⁷⁰ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:02:49 – 00:02:56.

⁷¹ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:18:42 – 00:19:25.

⁷² Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:30:44 – 00:31:04.

⁷³ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:31:14 – 00:31:20.

pro něj vždy bylo ctí a nic, co v Dark Alliance napsal, nehodlá vzít zpět, říká tím jen toto⁷⁴. Nejsou zde žádné nevyjádřené myšlenky ani mnohovýznamový tvrzení. Stejně tomu je také když se postava Webba na začátku filmu svěruje svému vedení se svými informacemi.

Poslední scény z filmu jsou taktéž silně explicitní. Přináší divákovi fakta a nejsou zde žádné skryté významy. Mluvit můžeme taktéž o referenčním významu, který odkazuje k dobovým záběrům a vyjádřením afroamerické komunity⁷⁵.

Mimo tyto významy jsou ale ve filmu i časté významy implicitní. Když je postava Webba v nikaragujské věznici, vstoupí společně s Menesesem na dvůr. Jakmile se tak stane, dozorci přikáží všem ostatním vězňům, aby dvůr opustili. Meneses jej pak má zcela pro sebe⁷⁶. Zde obsažený implicitní význam může naznačovat, že je Meneses vysoce obávaný a respektovaný mezi ostatními vězni a ti mu tak mile rádi přenechají celý dvůr. Může to ale také znamenat, že Meneses je přítel se strážnými, kteří mu dovolí mít dvůr pro sebe a ostatní vězni se pouze bojí strážných, které na slovo poslouchají. Třetí vysvětlení může znamenat, že vězni strážné poslouchají pouze pro to, že mají v rukou střelné zbraně. Režisér tuto scénu mohl vykreslit právě takto, aby symbolicky navodil atmosféru „contras versus nikaragujští komunisté“. Contras symbolizují vězeňští dozorci se zbraněmi, nikaragujští komunisté jsou vězni. Scéna mohla být ale takto natočena jen pro prostou dramatizaci. Dalším důvodem může být stereotypní ukázání hierarchie, která je ve vězení častá a je založená na tom, že někteří vězni jsou „bossové“ zatímco jiní jejich podřízení. Pokud by to tak s Menesesem bylo, mohlo by to znamenat, že byl důležitým člověkem jak v procesu pašování drog, tak i poté ve vězení. Je to člověk, který si stále udržuje vliv.

Implicitní významy můžeme pozorovat i v případech, kdy se ostatní snaží postavu Webba odradit od publikování článku. Poprvé se tak stane s Fredem Weilem, který Webba přátelsky varuje. Když mu říká, že některé zprávy jsou příliš pravdivé, než aby mohly být uveřejněny, říká mu tím vlastně, že tím riskuje svůj život⁷⁷. Poodkrývá se zde téma nebezpečnosti investigativní práce, ale také hrdosti a čestnosti tohoto povolání.

O něco drastičtější implicitní význam můžeme vypožorovat ze slov agentů, se kterými se postava Webba setká před zveřejněním článku. Agenti říkají, že by nikdy neublížili dětem Webba, z čehož ale zároveň vyplývá, že pokud by museli, tak by to udělali⁷⁸. Skrytě tedy vidíme téma patriotství, ale také profesní odpovědnosti agentů, která je na hraně zákona.

⁷⁴ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 01:37:34 – 01:40:58.

⁷⁵ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 01:42:42 – 01:45:00.

⁷⁶ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:32:50 – 00:33:30.

⁷⁷ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:40:04 – 00:41:17.

⁷⁸ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:46:22 – 00:46:40.

Stejně je tu i u scén, kdy se někdo snaží poškodit Webbovo auto a jeho dům je prohledáván cizími lidmi. Je mu tak říkáno, že je nepohodlný a ostatní mají moc, ho zastrašit.

Implicitní význam je obsažen také v procesu očerňování Webba. Ať už za jeho přítomnosti či nikoliv, jsou jeho slova přeručována a pozměňována. Jedna z reportérek například tvrdí, že Webb napsal, že CIA úmyslně vypěstovala závislost na cracku u Afroameričanů, přičemž Webb namítá, že tato slova jsou mu pouze vkládána do úst. Je taktéž napaden z toho, že nemá důkazy o tom, že by američtí členové CIA prodávali kokain. Webb odpovídá, že toto nikdy netvrdil a že kokain prodávali nikaragujští členové CIA⁷⁹. Média tedy naznačují, že Webb je podvodník a celé si to jen vymyslel, ale přímo to nikdy neřeknou. Nachází se zde také téma profesní cti, pravdy a fake news. Ty jsou v poslední době hojné a média jsou častěji spojována právě s vytvářením falešných zpráv, nežli těch, které mají skutečně pro veřejnost přínos. Můžeme tak vidět, že implicitní význam nám dává do komparace klasickou žurnalistiku, odpovědnou za správnost svých tvrzení, proti žurnalistice, jež staví na vymyšlených zprávách. Je tu tedy skrytý souboj dvou odlišných přístupů tvoření zpráv. Režisér tyto scény jistě zařadil proto, že je toto téma stále aktuální a fake news jsou nešvarem, který se i dnes nedaří eliminovat.

Stejně se zachová i redakce San Jose Mercury News. Ta Webbovi řekne po první vlně očerňování, aby dál sbíral informace, ale nic nepublikoval⁸⁰. Implicitní význam tedy jinými slovy říká, že redakce Webbovi nevěří a již si není tak jistá exkluzivností jeho díla. Na povrch se dostávají také témata jako například otázka hrdosti, soudržnosti a přátelství. Ve filmu je vidět že si je Webb především blízký s editorkou Anne, ale tohle jednání vnímá jako zradu. Především proto, že o svém článku redakci od samého začátku informoval. Každý jeho krok byl redakcí schválený a sledovaný a byl podporovaný v tom, co dělá. Po vydání práce ale redakce dává od všeho ruce pryč, jako kdyby nikdy o ničem nevěděla a musela se postarat o uklidnění vzpurného člena. Režisér tyto scény mohl nabídnout pro to, aby ukázal, že profese novináře není jednoduchá a potýká se s množstvím překážek. Tato je ale velmi ojedinělá, neboť novinář je trestán, přestože udělal vše správně. Možná i proto, pro ozvláštnění a vygradování zápletky, režisér scénu použil.

Velmi hezky je implicitní význam použit ve scéně, kde si postava Webba jde převzít ocenění Novinář roku. Režisér v tomto případě nabízí divákovi dvě verze stejné události – jednu fiktivní (kde Webbovi všichni tleskají a gratulují) a druhou nikoliv (kde se Webb dočká

⁷⁹ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 00:56:58 – 00:57:35.

⁸⁰ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 01:00:04 – 01:02:10.

jen tichého tleskání a odsuzovačných pohledů).⁸¹ Smutné na tom je, že implicitní význam naznačuje, že právě ta fiktivní, je ta správná verze. Novinář, který se držel etického kodexu, a dodržel nejsvětější mantru žurnalistiky - sdělovat pravdu, je pro tuto stejnou pravdu nenáviděn a opovrhován.

2.1.3 Reflexe novinářské práce ve Smrti Čmuchala podle Burnsové

Z pohledu nahlížení na práci žurnalisty, splňuje postava Webba hned několik definic.

Hned na začátku filmu, když postava Webba pracuje na článcích o zabavování majetku drogových dealerů, je „člověk, jehož zaměstnáním je psaní pro noviny nebo časopis.“⁸² Zároveň je zdůrazněno, že jen tohle nestačí. Důležitou součástí každého povolání je i morální rozměr. V tomto případě se mluví o etických kodexech, „o nichž se předpokládá, že vybaví novináře moudrostí potřebnou pro správné rozhodování ve jménu publika.“⁸³ I toto postava Webba splňuje ve chvíli, kdy se ohradí proti editaci článku. Tato editace odstranila informaci o odebrání majetku drogovým dealerům bez toho, že je jim dokázána vinna, a následně není vrácen, když jsou shledáni nevinnými. Jelikož není článek úplný, postava Webba s ním nechce mít nic společného.

Postava Webba také splňuje kritérium, že novinář je především člověk, který musí sdělovat pravdu a je profesně bezúhonný. „Bezúhonnost je definována jako oddanost společenské povinnosti plynoucí z privilegovaného postavení – moc médií šířit informace musí být vyváжена společenským závazkem pravdy a spravedlnosti. Bezúhonnost je v této souvislosti chápána jako neúplatnost, která je zárukou, že novinář staví hledání pravdy a obecné dobro nad svůj vlastní prospěch.“⁸⁴ Tohle se potvrdilo během celého filmu, jelikož pro postavu Webba bylo vždy nejdůležitější sdělovat pravdu – tu stavěl před svou rodinu, pověst i jistotu výdělku.

Ve scéně, kdy se postava Webba vysměje slovům Freda Weila („některé příběhy jsou až moc pravdivé, než aby je šlo zveřejnit.“) a i přes varování si stojí za tím, že článek zveřejní,

⁸¹ Smrt Čmuchala (Kill the Messenger; Michael Cuesta, 2014). 01:36:11 – 01:37:05.

⁸² BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, s. 30. ISBN 8071788716.

⁸³ Tamtéž, s. 35.

⁸⁴ BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, s. 36. ISBN 8071788716.

splňuje další definici Burnsové a to potřebu objektivnosti. „Zpráva je to, co chce někde někdo utajit. Všechno ostatní je reklama.“ (Jervis. 987, 62.)⁸⁵

Poté, co je Dark Alliance zveřejněna, postava Webba opět potvrzuje, že je novinářem, neboť je odpovědná vůči veřejnosti: „(...) *Povinností novinářů je být odpovědní, neboť právě oni si činí nárok na to, že jménem veřejnosti volají k odpovědnosti ty, kteří třímají moc*“.⁸⁶ Toto postava Webba splnila na sto procent.

Poznatky Burnsové se pak dají na postavu Webba aplikovat i poté, co sepíše rezignaci. Praktická příručka pro novináře říká, že novinářem je někdo, kdo je zaměstnaný v novinách. Do této kategorie spadají i novináři pracující na volné noze⁸⁷ – čímž se Webb hodlá stát. Přestože se Webb chystá opustit redakci San Jose Mercury News, nemění to nic na jeho statusu novináře. Jak je zmíněno v kapitole Žurnalistika jako odborné mistrovství, šéfredaktor může novináře propustit, ale nemůže mu zakázat dále vykonávat žurnalistické řemeslo.

Scéna na galavečeru Společnosti profesionálních novinářů, na kterém si postava Webba přebrá ocenění Novinář roku, je taktéž příznačná pro pojetí novináře od Burnsové. Přestože jsme se dozvěděli, že novinářem je někdo, kdo píše pro noviny, ale také člověk na volné noze, člověk, který ctí etický kodex a objektivitu, je to především člověk, který sděluje pravdu. „*Každé tradiční povolání si činí nárok na některý z ústředních principů filozofie. Právo je v ideálním případě kladeno na roveň spravedlnosti, medicína je spojována s povinností poskytnout pomoc. Také žurnalistika má ušlechtilý ideál: sdělovat pravdu.*“⁸⁸ A tento ideál ctí postava Webba od samého počátku filmu až do konce.

2.1.4. Tematické motivy ve filmu Smrt čmuchala

Ve snímku se nachází celá řada tematických motivů. Hned na začátku, když postava Webba nesouhlasí s uvedením svého jména u článku, který není kompletní a nereprezentuje všechny strany spravedlivě stejně, tímto nabízí téma vztahu novináře k etickému kodexu či k etice novináře jako celku. Od tohoto prvního okamžiku až do konce filmu vidíme, že postava Webba je velmi poctivá a pokud není jiný způsob, vždy svou práci vykonává čestně a bez použití skrytých metod.

⁸⁵ Tamtéž, s. 30.

⁸⁶ Tamtéž, s. 32.

⁸⁷ Tamtéž, s. 30.

⁸⁸ Tamtéž, s. 35.

S tímto je úzce spojeno i téma morálních dilemat. Postava Webba ji sice příliš neprojevuje, ale ve chvíli, kdy přijme tajné soudní dokumenty a na jejich základě stvoří svůj článek, morální dilema zde je velmi zřejmé. Jelikož se jedná o vládní dokumenty, které mu nikdy neměli přijít do rukou a on je přesto použije, jedná nejen v rozporu s morálkou ale také s etikou. Postava se však nad tím nepozastavuje, jelikož ví, že není jiný způsob, jak problém odhalit a říct pravdu veřejnosti, ale divák cítí, že něco není zcela v pořádku.

Tímto se dostávám k dalšímu tématu, a to role médií ve společensko-politickém systému a jejich odpovědnosti vůči lidu. Žurnalistika je v demokratické společnosti vnímána jako nástroj nezbytný k udržení demokracie, jelikož reprezentuje svobodu projevu a slova. Existuje také pro to, aby informovala společnost o tématech, které se jí přímo týkají. V tomto ohledu je tedy žurnalistika nepostradatelná a ve filmu se tato nepostradatelnost projevila velmi jasně. Nebýt úmorné žurnalistické práce postavy Webba a jeho touhy sdělit společnosti pravdu, veřejnost by se nikdy nedozvěděla, proč se najednou tolik rozmohl obchod s drogami ve velkých amerických městech. Přestože se tedy v našem reálném světě může zdát, že je žurnalistika nadbytečná, tento film prokázal, že je to přesně naopak – tím spíš, když je inspirován skutečnými událostmi.

Ne všechna média však mohou být takto poctivá a zasazovat se pouze o sdělování pravdy. Ve snímku jsme mohli vidět také konkurenční boj jednotlivých novin. Poté, co vyšla Dark Alliance, se především velké deníky jako Los Angeles Times a The Washington Post rozhodli pošpinit pověst Webba a zpochybnit jeho práci a to pouze a jen ze závesti. Protože sami o tomto problému neměli tušení a nereferovali o něm jako první. Podivné je, že se rozhodli Webba pošpinit i přes to, že měli stejné informace jako on. Po vydání Dark Alliance si našli jeho zdroje a položili jim stejno otázky jako Webb a dostali stejné odpovědi – ale rozhodli se je ignorovat (protože jsou to jen drogoví dealeri) a místo toho uveřejnili jen stanoviska CIA. Velmi jednostranně tedy pojali celou kauzu, místo toho aby se ji snažili například více prozkoumat. Mohli například najít ještě další zdroje, rodiny pašeráků a tak dále. To, že někdo o problému referoval jako první, neznamená, že ho celý vytěžil a že s tímto nelze už dále pracovat. Takový to postup by pomohl udržovat zdravou konkurenci mezi jednotlivými deníky a posouval by tak jejich kvalitu a hlad po informacích dále. Zvyšovala by se tak i informovanost veřejnosti, která si přála vědět více. Přesto se ale velké deníky rozhodli energii a čas raději investovat do pošpinění jednoho novináře nežli do hlubšího vyšetření kauzy. V tomto ohledu by se tedy nedalo mluvit ani tak o konkurenčním boji, jako spíš o snaze zlikvidovat někoho, kdo má jiný názor – což naprosto podkopává důvěryhodnost médií, jejich funkci i etický kodex novinářů jako takový.

2.2 Akta Pentagon: Skrytá válka

Druhý film, který budu ve své práci analyzovat, je taktéž založený na pravdivých událostech. Jedná se o tak zvanou aféru Pentagon Papers. I v tomto snímku se budu snažit najít a identifikovat filmové významy (referenční, explicitní, implicitní a symptomatický), aplikovat na postavy teorii obsaženou v Praktické příručce pro novináře a především zjistit, zda postavy žurnalistů, zobrazované ve filmu, porušují nebo naopak dodržují etický kodex žurnalistiky.

Snímek začíná prostou černou obrazovkou, na které je napsán název filmu: The Post. Poté následuje chronologický údaj „*Hau Nghia Province, Vietnam 1966*“. V další scéně vidíme americké vojáky ve Vietnamu. S jednotkou je také vojenský analytik, Dan Ellsberg, jehož úkolem je pozorovat vývoj války. V další scéně sedí Ellsberg v letadle směřujícího do USA. Ministr obrany, Robert McNamara, který je v letadle taktéž, společně s dalšími význačnými politiky, se Ellsberga ptá na současnou situaci. Analytik odpovídá, že je nejvíce ohromen tím, že se situace nijak nemění. Když letadlo přistane, ministr obrany zamíří k čekajícím novinářům. Ti se také ptají na vývoj války. McNamara jim odpoví, že se situace vyvíjí velmi dobře a dělají pokroky. Ellsberg nemůže uvěřit tomu, co slyší.

Na tento popud se rozhodne ze společnosti Rand Corporation vynést tajnou studii vypracovanou pro McNamaru. Ta má více jak sedm tisíc stran a pojednává o vztazích USA a Vietnamu v letech 1945 až 1967. Jsou v ní zaznamenána veřejná stanoviska několika prezidentů – Trumana, Eisenhowera, Kennedyho a Johnsona. Zatímco Ellsberg studii kopíruje, kamera nabízí archivní záběry na proslovy prezidentů, kteří jsou v dokumentu zmíněni. Ti všichni veřejně prohlašovali, že USA se zasazuje o světový mír, avšak dokumenty říkají pravý opak. Za jejich vlády USA sponzorovala nepřátele Vietnamu, snažila se ovlivnit výsledky voleb ve Vietnamu, ale především posílala americké vojáky do války, o které věděli, že ji nemohou Spojené státy vyhrát.

Poté se dějová linka přesune do Washingtonu v roce 1971. Tam poznáváme postavu Katherine Grahamové, vydavatelky The Washington Post. Ta se chystá prodat akcie novin, aby zvýšila jejich výdělečnost. Post je totiž v této době malým, rodinným plátkem, který nemá věhlasné jméno po celé zemi. Vidíme také Grahamovou, jak obdrží telefonát od Boba Haldemana, z Bílého domu. Scéna se později přesouvá do kavárny, ve které má Grahamová schůzku se svým šéfredaktorem Benem Bradleem. Společně probírají záležitosti týkající se chodu novin. Katherine se svěřuje, že Bílý dům si nepřeje, aby posílali na blížící se svatbu

Nixonovi dcery, jednu ze svých reportérek, Judi. Bradlee ale nehodlá nechat prezidenta, aby mu diktoval, kdo má zpracovávat jeho reportáže. Bradlee poté nadhodí, že Neil Sheehan z The New York Times již tři měsíce nic nenapsal, a proto si myslí, že Timesy chystají něco velkého.

Scéna se poté přesouvá do neznámého pokoje, plného novinářů Timesů. Ti předají profesně nižšímu novináři složku označenou „Projekt X“, kterou má donést vedení Timesů.

Poté se dostáváme do redakce The Washington Post. Bradlee se setkává ve své kanceláři s ostatními reportéry. Probírají Neila Sheehana, a jelikož chtějí vědět, jestli na něčem pracuje, rozhodne se Bradlee poslat do New Yorku stážistu, aby zjistil, co Timesy chystají. Upozorňuje však stážistu, aby neprozradil odkud je. Bradleeho také řeší, jak referovat o svatbě Nixonovi dcery, když nemůže na místo poslat Judi. Rozhodne se proto obvolat všechny ostatní noviny, které na svatbu mají přístup, jestli by mu neposkytli své poznámky. Judi oponuje, že žádné noviny by takovou solidaritu nevyjádřily, nicméně Bradlee vyrukuje s Prvním dodatkem, který má zajišťovat svobodu projevu. Ostatní noviny, pokud se rozhodnou pomoci, tak nebudou pomáhat Postu, ale pomáhat chránit svobodu projevu jako takovou. Kamera se poté opět přesouvá na poradu bankéřů, kteří nabízejí za akcie Washington Pos nižší cenu, než Grahamová doufala a nechává si proto čas na rozmyšlení. Ve smlouvě se také dozvídá, že bankéři mohou od smlouvy odstoupit, pokud by se do týdne od podepsání smlouvy stala jakákoliv tragédie, která by mohla ohrozit zisky bankéřů.

V následující scéně vidíme stážistu Postu, jak pronikne do centrály New York Times. Podaří se mu uvidět plán na zítřejší titulní stranu, kde je většina otvíraku věnována Sheehanovi. Bude se tedy nejspíše jednat o něco velkého a důležitého. V té stejné době pořádá Grahamová u sebe doma večeři. Na té je přítomen i Robert McNamara, dobrý přítel Katherine. Vezme si ji stranou a svěří se jí, že o něm zítra v Timesech vyjde nelichotivý článek. Dozvídáme se také, že některé z jiných novin reagovaly kladně na výzvu Bradleeho a poslaly do redakce Postu fotky ze svatby Nixonovi dcery. Post na druhý den otiskne svatbu Nixonovi dcery jako hlavní zprávu, zatímco Timesy přijdou s ohromující zprávou - zapojení USA ve vietnamské válce. Bradlee se okamžitě schází se svými redaktory a žádá je, aby o této události zjistili víc. Současně se dává sám do hledání. Vidíme také Nixona, který je rozezlen a žádá, aby byly Timesy potrestány.

Bradlee mezitím přijde ke Grahamové domů a žádá ji, aby od McNamary získala kopii tajné studie, jelikož to byl on, pro koho byla vypracována. Katherine však nechce využít svého přítele jako zdroj a navíc podotýká, že vlastnit tajnou studii by byl zločin. Na to Bradlee odpovídá, že chápe její vztah k McNamarovi, ale zároveň podotýká, že jako

vydavatelka novin má také vztah k veřejnosti. Grahamová zvolí stejnou taktiku a vyčítá Bradleemu, že byl sám velký přítel Kennedyho a byl hostem v Bílém domě více než často a že si nikdy nevšimla, že by Kennedyho sám k něčemu nutil. Na druhý den do Postu donese neznámá žena krabici, ve které je 100 stran McNamarovi studie. Zároveň vidíme i jednoho z reportérů Postu, Bena Bagdikiana, jak se snaží najít Dana Ellsberga. V minulosti s ním totiž pracoval a myslí si, že právě on studii vynesl a poskytl Timesům. Bradlee dává Bagdikianovi zelenou, avšak Grahamová zakazuje, aby Post o studii psal.

Druhý den Grahamová prodává na burze akcie Postu a televize informují o tom, že deníku New York Times bylo soudně zakázáno dále o tajné studii referovat. Stalo se tak poprvé v historii USA. Dle slov prezidenta Nixona by to znamenalo „*nenapravitelné škody pro národní obranu*“. Ve stejné době se Bagdikian sejde s Ellsbergem, který mu předává čtyři tisíce stran studie. Poté Bagdikian se studií jede k Bradleemu domů, kde na studii pracující společně s dalšími pěti redaktory Postu. Grahamová je ale proti. Bradlee ji nato říká, že v minulosti byli oba dva přáteli prezidentů a významných politiků a nikdy je nevyužili jako zdroj a to bylo špatně. Nikdy neměl věřit tomu, že můžou být zároveň novináři i přáteli politiků. Nakonec dodává, že si musejí vybrat a být kontrolou politické moci, protože nikdo jiný tu moc nemá. Grahamová neschvaluje, aby Bradlee o studii psal, neboť právě běží týden od prodání novin akcionářům a pokud se stane cokoliv, co by mohlo ohrozit jejich zisky, může o noviny přijít. Bradlee však nehodlá ustoupit a na studii u sebe doma pracuje. Článek chce zveřejnit do uzávěrky, má tedy 10 hodin na prostudování čtyř tisíc stran. Při práci do jeho domu přijdou právníci Postu, kteří ho varují, že porušuje zákon. Současně na něj naléhají i členové správní rady Postu, kteří si taktéž nepřejí článek zveřejnit, protože by to mohlo odehnat bankéře. Všichni se společně dohadují, dokud do debaty nevstoupí Grahamová – ta nakonec dává Bradleemu svolení, aby studii zveřejnil.

V momentě, kdy je článek dokončen a prochází v redakci Postu editací, vezme si právník Postu stranou Bagdikiana. Ptá se ho, jestli je možné, že zdroj, který mu poskytl studii je stejný, jako měli Timesy. Pokud ano, znamenalo by to pohrdání soudem a Grahamová i Bradlee by mohli jít do vězení. S touto skutečností jsou jak šéfredaktor, tak vydavatelka obeznámeni, a přesto trvají na tom, aby byl článek uveřejněn.

Další den volá do redakce Postu Bílý dům a žádá, aby Post dále nereferoval o studii. Bradlee odmítne a Bílý dům se tak rozhodne zažalovat i Post. Část investorů odstoupí od koupi akci Postu. Jiné deníky se však rozhodnou přidat k Timesům a Postu, a taktéž zveřejní článek o zapojení USA ve vietnamské válce. Zrodila se tak malá rebelie – tisk versus stát. Následující den se odehrává soudní řízení. Nejvyšší soud rozhodl v poměru šest ku třem, o

vítězství novin New York Times a The Washington Post neboť „*Otcové zakladatelé dali svobodnému tisku ochranu, kterou musí mít, aby plnil základní funkci v naší demokracii. Tisk má sloužit lidu, ne vládě.*“ Film končí záběrem na budovu Watergate, do které se někdo snaží vloupat.

2.2.1 Etické otázky ve filmu Akta Pentagon: Skrytá válka

Film byl vesměs ukázkou toho, jak postavy novinářů kodex ctily.

Hned poprvé, když se setkáváme s postavou Bradleeho, vidíme, že dodržuje etický kodex. Bradlee chce pro reportáž využít Judi.⁸⁹ Ta je považována za ostrou a proto si Bílý dům nepřeje, aby o něm psala. To nám ovšem zaručuje, že bude o svatbě referovat nevšedním způsobem. Tímto by byl splněn jeden z bodů kodexu a to vyhnout se stereotypnosti. Chování Bradleeho se dá vysvětlit tím, že má silné zásady a to především ke svému řemeslu, a ne k vládě či prezidentovi samotnému. To, o čem má psát a jak o tom má psát, je jeho vlastní věc a otázka jeho cti. Dá se tedy říct, že je to tvrdohlavý ale také vzpurný novinář.

Dodržován kodexu, co se týče shromažďování a aktualizování informací, zajišťování originálních zdrojů či využívání otevřených metod (tedy ne přestrojení či odposlechu) můžeme vidět v několika scénách ve filmu. Je tomu například, když vidíme hotelový pokoj plný redaktorů New York Times i centrálu New York Times⁹⁰. Stejně tomu je, když Bagdikian pracuje s Ellsbergem⁹¹, nebo když Bradlee s jeho kolegy pracují u něj doma na článku o zapojení USA do vietnamské války⁹². Opětovně z tohoto chování můžeme odvodit, že se jedná o čestné novináře, kteří chtějí svou práci dělat poctivě a informovat společnost o rozhodnutích vlády, která společnost přímo ovlivnila.

Nicméně ve chvíli, kdy postava Bradleeho posílá do ústředí Timesů svého stážistu a chce po něm, aby skrýval svou identitu, pravidla porušuje⁹³. Etický kodex totiž po novinářích požaduje, aby se vždy snažili používat otevřené metody pro získávání informací a vyhnuli se práci v utajení. Nicméně se toto chování dá pochopit, jelikož kdyby stážista svou identitu neskryl, nikdy by ho do budovy ani nepustili. Jiný způsob tedy nebyl, protože postav Bradleeho neměla v Timesech přítele, na kterého by se mohla obrátit. Otázkou však je,

⁸⁹ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:13:43 – 00:16:18.

⁹⁰ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:16:19 – 00:17:35.

⁹¹ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:54:30 – 00:57:33.

⁹² Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:03:48 – 01:07:13.

⁹³ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:18:23 – 00:19:17.

k čemu postavě Bradleeho bylo to, co zjistil. Vše co věděl do té chvíle (tedy že Sheehan chystá velký článek) se mu potvrdilo, ale o jaký článek se bude jednat, se nedozvěděl.

Obrovské porušení kodexu však přichází ve chvíli, kdy postava Bagdikiana přijme tajné vládní dokumenty od Ellsberga⁹⁴. Nehledě na to, že vlastnit studii je zločin, kodex žurnalistiky říká, že novinář musí rozpoznat rozdíl mezi legálním přístupem k informacím a etickým odůvodněním jejich zveřejnění. Na druhou stranu se Bagdikian snaží splnit jiné body kodexu a to hnát mocné k zodpovědnosti a být hlídacím psem demokracie. Na druhou stranu zde máme ještě První dodatek, který vysloveně zaručuje novinářům svobodu projevu a veřejnosti právo na informace, obzvlášť v otázkách vlády. Tudíž, i když je toto chování protiprávní, je pochopitelné, proč se tak postava zachovala. Nejvyšší ideál žurnalistiky, a to sdělovat pravdu, je v této chvíli důležitější, než způsob, jak novinář k této pravdě dojde. „Účel světi prostředky“ se zde nabízí jako dokonalé vysvětlení. Novináři z tohoto kroku neplyne nic kladného, právě naopak velmi riskuje, ale aby byla veřejnost informována, je ochotný toto riziko podstoupit. Uvědomujeme si tak, že je to čestný a neohrožený žurnalista.

Krátce se o tomto etickém rozhodování zmiňuje i kniha *Media Ethics*, která oslavuje zveřejnění studie Postem a uznává tedy, že prostředky světily účel, nicméně také dodává, že se zde vyskytlo velmi silné etické dilema.⁹⁵

Porušení kodexu můžeme vypořizovat i retrospektivně, když postava Bradleeho říká Grahamové, že v minulosti přicházeli do střetů zájmů kvůli svému přátelství s politiky a vždy upřednostnili právě toto přátelství a z toho plynoucí výhody, nežli to, aby politiky využili k sdělování pravdy a k hlídání demokracie⁹⁶. Postavy tak porušili zásadu, jež říká, že novináři mají hnát mocné k zodpovědnosti. I toto chování se dá lehce pochopit. Novináři sice mají velkou odpovědnost k veřejnosti, ale na druhou stranu jsou také jen lidmi. Nechali se zlákat pozlátkem moci a výhod, které jim vlivní přátele poskytovali, a novinářská práce šla stranou nebo se přinejmenším sami novináři dávali jinam, když politici cokoli provedli. Možná se tak chovali také proto, že nechtěli míchat osobní život s profesním, což je něco, co se u přátelství politika a novináře, může stát. Hlavní ale je, že si nakonec postavy uvědomily, že udělaly chybu, a upřednostnily službu veřejnosti před privilegií plynoucími z přátelství s politiky.

Opětovné dodržení kodexu můžeme pozorovat ve scénách, kde se postava Bradleeho snaží přesvědčit Grahamovou, aby studii uveřejnila. Říká například, že pokud prohrají Timesy

⁹⁴ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:54:30 – 00:57:33.

⁹⁵ FINK, Conrad C. *Media ethics*. New York: McGraw-Hill, c1988, xxv, s. 53. ISBN 00-702-0976-6.

⁹⁶ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:00:05 – 01:02:06.

soud, prohrají i všechny ostatní noviny a svoboda tisku jako taková. Také tvrdí, že pokud studii nezveřejní, ztratí Post reputaci, pokud se veřejnost dozví, že měli studii k dispozici, ale neotiskli ji. Nakonec dodává, že jediná možnost, jak bránit právo publikovat, je publikovat.⁹⁷ Když Grahamová souhlasí a řekne, že chápe, že má odpovědnost za firmu a noviny, nicméně podotýká, že noviny mají sloužit blahu národa a principům svobodného tisku⁹⁸ – a tedy s Bradleem souhlasí, konečně i ona kodex dodržuje.

Postava Bradleeho, jeho kolegové i Grahamová rozpoznávají, že neuveřejnění dokumentů by bylo neetické a taktéž chtějí povolit přístup k zdrojovému materiálu, jelikož je to relevantní. Plní také roli hlídačů psa demokracie ve vládních záležitostech. Především ale chtějí sdělovat pravdu. Pro to, aby toho dosáhli, jsou ochotni porušit zákon, neboť to stojí za to, aby lidé věděli pravdu. Toto chování se opětovně dá vysvětlit tím, že postava Bradleeho má silný morální kompas a chce za každou cenu sdělovat pravdu. Může to ale být částečně podmíněno i tím, že se cítí provinile, že politiky nechal k odpovědnosti dříve, stejně jako Grahamová.

Nakonec byl kodex dodržován i ostatními deníky, které po vzoru Postu a Timesů taktéž referovali o studii.⁹⁹ Stejně tak ctili První dodatek, který se prezident Nixon snažil ignorovat.

2.2.2 Filmové významy obsažené v Akta Pentagon: Skrytá válka

Přítomné filmové významy ve filmu byly z velké části explicitní.

Vidíme je například hned při scéně v letadle, kdy Ellsberg říká McNamarovi, že se situace ve Vietnamu nijak nemění¹⁰⁰. Toto tvrzení je samo o sobě tvrzením, které nemá být pochopeno nijak jinak. Tak jak to postava říká, tak to prostě je.

Stejně tomu je, když Grahamová mluví s Bradleem v kavárně na začátku filmu a baví se spolu o Nixonově svatbě a redaktorce Judith.¹⁰¹

⁹⁷ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:17:07 – 01:18:27.

⁹⁸ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:33:03 – 01:33:57.

⁹⁹ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:39:54 – 01:41:59.

¹⁰⁰ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:04:22 – 00:05:00.

¹⁰¹ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:12:32 – 00:16:18.

Explicitně je vyjádřena i práce novinářů The New York Times, když pracují na „Projektu X“.¹⁰² Systematické psaní postav novinářů je tím, co si má divák z filmu odnést. Je tak ukázána tvrdá dřina a rutina této profese.

Stejný explicitní význam najdeme i v případě, kdy se McNamara svěří Grahamové, že o něm vyjde článek v Timesech.¹⁰³

Explicitní význam vidíme i poté, co New York Times uveřejní článek o zapojení USA do vietnamské války. Bradlee je naštvaný, že o tomto tématu nevěděli a Nixon je naštvaný, že o tom Timesy věděli a otiskli to. Americká společnost je naštvaná na Nixona a další prezidenty.¹⁰⁴ Tyto scény nám mají podat obraz o tom, jak článek na všechny strany zapůsobil, nejsou zde žádné skryté významy.

Explicitní je také Bagdikianovo hledání Ellsberga¹⁰⁵ a rozmluva postavy Bradleea s Grahamovou o tom, že si měli dřív vybrat mezi novinářinou a přátelstvím s politiky.¹⁰⁶ Tyto scény vyjadřují fakta a detailně zobrazují práci novinářů.

Stejnou rutinní práci novinářů můžeme vidět v domě Bradleea, kde se zpracovává studie do podoby článku¹⁰⁷. Postupy postav jsou detailně zaznamenány a ukazovány divákovi. Není zde žádné místo pro jinou interpretaci, než že postavy novinářů shromažďují informace pro svůj článek.

Konečné scény filmu také obsahují explicitní významy, pokud budeme hodnotit proces tisku novin¹⁰⁸. Explicitní je i vyjádření postavy Grahamové, že otiskne článek¹⁰⁹ a postavy Bradleea, že nepřestane o události referovat¹¹⁰. Explicitní je taktéž vyjádření soudu ve prospěch novin¹¹¹.

Vedle explicitních významů, film obsahuje i mnoho významů referenčních. Například hned v úvodu, když film nabídne ukotvení filmu do reality pomocí slov „Vietnam, 1966“.¹¹² Odkazuje se tak reálné zemi, což je důležité, protože film je natočen na motivy skutečných událostí a tímto svůj status potvrzuje.

¹⁰² Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:16:19 – 00:16:44.

¹⁰³ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:30:00 – 00:30:22.

¹⁰⁴ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:32:28 – 00:40:15.

¹⁰⁵ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:50:57 – 00:51:31.

¹⁰⁶ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:00:05 – 01:02:06.

¹⁰⁷ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:03:48 – 01:07:13.

¹⁰⁸ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:31:06 – 01:31:24 a 01:35:28 – 01:36:25.

¹⁰⁹ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:18:33 – 01:19:35.

¹¹⁰ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:37:03 – 01:38:03.

¹¹¹ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:45:02 – 01:46:35.

¹¹² Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:00:54 – 00:01:00.

Stejně tomu je v případě, kdy se události filmu posunou dál a to uvedením slov „Washington 1971“.¹¹³

Referenční význam obsahují také archivní záběry, které divák vidí, mezitím co Ellsberg kopíruje tajnou studii.¹¹⁴ V záběrech jsou ukázány skutečné osobnosti (prezidenti USA) a jejich skutečné proslovy. Tyto záběry opětovně slouží k tomu, aby film vztáhly k naší realitě.

Referenční význam má také ukázání budovy Nejvyššího soudu¹¹⁵ (či jiných významných míst jako například Bílý dům). Stejný význam se dá vypořádat pokaždé, když kamera nabídne scénu s prezidentem Nixonem, Bradleem, Grahamovou, Bagdikianem, Ellsbergem či McNamarou, protože to všichni byli reálně žijící lidé, jejichž život a dílo se film snaží zachytit.

Zdaleka největší referenční význam však představuje konečná scéna filmu, zachycující aféru Watergate¹¹⁶, která je nejproslulejší novinářskou kauzou historie. Spielberg ji zmiňuje pro to, že stejně jako v Pentagon Papers, i v aféře Watergate je přítomna postava novináře, Bena Bradleeho. Ten podpořil své reportéry, Carla Bernsteina a Boba Woodwarda, aby Watergate prošetřili. Jedná se tedy o kontextové pojítko mezi jednotlivými případy deníku The Washington Post. Aby si divák uvědomil tuto spojitost, musí ji znát z historie.

Nakonec, je zde zastoupen i význam implicitní.

Poprvé jej můžeme pozorovat při kopírování tajné studie. Scény s kopírováním jsou proloženy archivními záběry amerických prezidentů¹¹⁷. Ti říkají, co říkají a to má být vnímáno jako pravda, ovšem následné dokumenty odhalují, že dělají přesný opak. Je tu tedy nepřímo vyjádřeno to, že jsou lháři a úmyslně klamou americkou veřejnost. Otevírají se nám tak témata cti, zrady a zneužití moci. Režisér tyto scény použil z jediného důvodu – a to pro ironii celé situace a k tomu, aby divák celé problematice více porozuměl. Americká společnost by si možná vybavila staré proslovy jednotlivých prezidentů, nicméně například český divák tyto proslovy nikdy nemusel vidět. Kdyby tedy viděl jen dokumenty, ve kterých se píše, že prezident finančně podpořil nepřítele Vietnamu, ale už by k tomu nedostal kontrastní scénu (kde prezident říká, že USA usiluje o světový mír), nemusel by ji pochopit tak, že prezident tedy lže.

¹¹³ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:09:55 – 00:10:00.

¹¹⁴ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:08:20 – 00:09:54.

¹¹⁵ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:42:00 – 01:42:10.

¹¹⁶ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:48:50 – 01:49:29.

¹¹⁷ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:08:20 – 00:09:54.

Implicitní význam můžeme vidět i ve scéně, kde postava Bradleeho žádá ostatní noviny, aby mu poskytly fotografie ze svatby Nixonovi dcery¹¹⁸. Je tu skryto téma profesionální solidarity a cti. Režisér mohl tyto scény do filmu dát, aby ukázal počátky spojení jednotlivých médií, které se později ukáže daleko hlasitěji. Je to tedy takový odrazový můstek.

Implicitní význam je přítomný i ve scéně, kdy Bradlee žádá své redaktory, aby zjistili více o tajné studii poté, co ji zveřejní Timesy¹¹⁹. Implicitní význam poodkrývá skryté významy osobní hrdosti a zneužití státní moci. Spatřovat zde můžeme také motivy náročnosti novinářské práce, která může znamenat i nalezení a zpracování tajné studie o sedmi tisících stránkách. Režisér tuto scénu mohl do filmu dát právě proto, aby ukázal, čím si novináři museli projít, aby pravdu veřejnosti poskytly – a tím pádem, aby ukázal jejich hrdinství a houževnatost. Mohli by se také stát, že jiní novináři by se takového úkolu zalekli a prostě by jej nechali být.

Implicitní význam je i ve scéně, kde se postava Bradleeho snaží přesvědčit Grahamovou, aby získala od McNamary tajnou studii, a ta oponuje tím, že vlastnit tyto dokumenty by byl zločin¹²⁰. Snímek jasně naznačuje něco, co se přímo neříká – tudíž, že pokud budou novináři Postu pracovat na zapojení USA do vietnamské války, mohou se dostat do velkých problémů, nejen ze strany zákona ale také vládních činitelů, kteří by se mohli snažit novinářům vyhrožovat. Na povrch tak vyplouvají témata jako například zda je zveřejnění pravdy důležitější než ochrana vlastního života, nebo zda je vůbec legálně možné ohrozit lidský život kvůli vlastnímu egu a strachu ze ztráty identity. Tyto scény mohly být do filmu zařazeny pro větší dramatickosti ale také pro ukázání toho, že novináři mohou být postaveni do situace, která jim sice není příjemná, ale musejí se s ní vypořádat, pokud mají veřejnosti poskytnout důležité informace.

Poté, co je Timesům soudně zakázáno dále o studii referovat a Nixon toto rozhodnutí odůvodňuje tím, že chrání zemi, obsahují jeho slova implicitní význam.¹²¹ Nixon mluví o škodlivosti článku pro státní ochranu, ale ve skutečnosti to může ublížit jen jeho image a image předchozích prezidentů. Poškozeno může být i dobré jméno USA v očích ostatních států světa. To, že by byla vydáním článků ohrožena bezpečnost Spojených států, není potvrzeno.

¹¹⁸ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:20:34 – 21:15.

¹¹⁹ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:33:35 – 00:34:40.

¹²⁰ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:36:47 – 00:39:06.

¹²¹ Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 00:52:21 – 00:52:57.

Implicitní význam můžeme pozorovat i u chování členů správní rady Postu, kteří nechtějí, aby postava Bradleeho uveřejnila studii.¹²² Divák si totiž může myslet, že chování členů rady není motivováno tím, že chtějí dodržovat zákony, ale tím, aby nepřišli o zisky. V podstatě tak nemají na srdci ochranu Postu, ale jen ochranu svých peněženek.

Režisér tuto scénu mohl do filmu dát proto, aby ukázal čestnost novinářské profese v kontrastu s jinými profesemi. Žurnalistika si vždy má klást za nejvyšší ideál sdělovat pravdu. Jelikož členové rady nejsou novináři, je jim sdělování pravdy ukradené, tím spíš, když by tím mohli přijít o příjmy.

2.2.3 Reflexe novinářské práce v Akta Pentagon: Skrytá válka

Ve scéně v kavárně, kde se poprvé seznamujeme s postavou novináře Bena Bradleeho, můžeme poprvé aplikovat teorii Burnsové. Ta říká, že novinář je „člověk, jehož zaměstnáním je psaní pro noviny nebo časopis.“¹²³ Na postavu Bradleeho toto sedí.

Další pojetí novinářů můžeme vidět ve scéně z hotelového pokoje, ve kterém se nacházejí novináři The New York Times. Ti se vzájemně prokazují novinářskými průkazy a tudíž je jako novináře uznává jejich profesní skupina¹²⁴.

Další pojetí novináře, a to z pohledu morálního rozměru, můžeme vidět ve scéně, kde se postava Bradleeho snaží sdělit pravdu, i když jeho redaktorce nebylo povoleno na svatbu přijít. Burnsová vnímá morální rozměr jako nutný pro označení jakéhokoli zaměstnání za povolání. V našem případě je tímto povoláním žurnalistika a její nejvyšší ideál je sdělovat pravdu.¹²⁵

K této definici záhy Burnsově přidává i další rozměr: podílet se na politické činnosti.¹²⁶

Přesně o tohle se postava Bradleeho snaží, když chce tajnou studii najít a rozpracovat po vzoru Timesů. V jeho očích jsou tajné dokumenty velmi důležité pro americkou veřejnost a jejich uveřejnění nezbytné právě pro to, co žurnalistika dělá: sděluje pravdu.

¹²² Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, Steven Spielberg, 2017). 01:17:07 – 01:19:35.

¹²³ BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, s. 30. ISBN 8071788716.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž, s. 35.

¹²⁶ Tamtéž.

Praktická příručka žurnalistiky nám potvrzuje, že film zobrazuje novináře dle jejich teoretických východisek také ve scéně, kdy Grahamová zakazuje referovat o studii, ale Bradlee po ní dále pátrá. Burnsová totiž říká, že novinář je člověkem, který je především bezúhonný. To znamená, že *„staví hledání pravdy a obecné dobro nad svůj vlastní prospěch.“*¹²⁷

Přesně to dělá postava Bradleeho, jelikož ví, že vědomě neposlouchá svou nadřízenou a tudíž tím může pouze ztratit, ale jeho osobní prospěch není důležitý, neboť sdělování pravdy je důležitější.

Náhled na stinnou stránku žurnalistiky nám podává jiná scéna ve filmu. Když už postava Bradleeho studii má, a svěruje se s tím Grahamové, dostávají se do hádky. Postava Bradleeho

Říká, že musejí hnát politiky k odpovědnosti, místo toho, aby se s nimi kamarádili. Grahamová na to odpovídá, že s tím nemá problém, ale na to, aby to mohla udělat, potřebuje noviny. A pokud tajnou studii uveřejní, bankéři od smlouvy ustoupí, Post zkrachuje a nebudou žádné noviny, do kterých by mohl Bradlee psát. Tohle chování ovšem vede deník k tomu psát jen ty články, které jsou „vyhovující“ a lehce prodejné. Zisk je hlavní prioritou, ne sdělování pravdy. To ukazuje na neblahé pojetí žurnalistiky, jak uvádí Burnsová. *„Komodifikace zásadně mění úlohu novinářů. Novináři se již nedívají pod povrch věcí a událostí a neodkrývají hlubší pravdy, ale sbírají materiál, který hladce zapadne do požadovaného modelu – a někdy ani nepřináší víc, než dobře informovaný čtenář ví nebo očekává.“*¹²⁸

A zatímco postava Grahamové toto vnímá jako lehčí cestu, kterou si udrží noviny, postava Bradleeho to bere jako cestu, která je špatná a hodná ji proto nasměrovat správným směrem.

Při následném zpracovávání studie u Bradleeho doma, vidíme, že se ono hnaná politiků v moci stává praktickou činností, kterou vyžaduje i Praktická příručka pro novináře. *„(...) Povinností novinářů je být odpovědní, neboť právě oni si činí nárok na to, že jménem veřejnosti volají k odpovědnosti ty, kteří třímají moc.“*¹²⁹

Když poté Grahamová dá svolení k publikování studie, konečně je tím naplněn nevyšší ideál, který odlišuje žurnalistu od jiných „pisálků“. Novinář by měl stavět hledání

¹²⁷ BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, s. 36. ISBN 8071788716.

¹²⁸ Tamtéž, s. 38.

¹²⁹ Tamtéž, s. 32.

pravdy a obecné dobro nad vše ostatní. Neměl by být ničím omezený a jednat na základě rozumu, citlivosti a povinnosti.¹³⁰

Pokud budeme poslední minuty filmu vnímat z pohledu Praktické příručky pro novináře, opětovně si potvrdíme, že to, jak film Akta Pentagon: Skrytá válka zobrazuje novináře, se shoduje s příručkou. Novináři jsou lidmi, které jako novináře uznává jejich profesní skupina¹³¹, jsou to lidé pracující pro noviny¹³², ale především lidé, kteří píší, pro to, aby sdělovali pravdu: „Každé tradiční povolání si činí nárok na některý z ústředních principů filozofie. Právo je v ideálním případě kladeno na roveň spravedlnosti, medicína je spojována s povinností poskytnout pomoc. Také žurnalistika má ušlechtilý ideál: sdělovat pravdu.“¹³³

2.2.4 Tematické motivy ve filmu Akta Pentagon: Skrytá válka

Téma role médií ve společensko-politickém systému se nabízí od první chvíle, kdy New York Times zveřejní článek na téma zapojení USA do vietnamské války. Médium zde plní funkci hlídačského psa demokracie, jelikož informuje o nelegálních praktikách vlády, které přímo souvisí s veřejností. Pokud by si noviny tuto informaci nechaly pro sebe, tato funkce by zůstala nenaplněna. Když se o kauze rozhodl dále referovat Post (i přes soudní zákaz) a poté další menší média, poslání žurnalistiky bylo naplněno. Stejně jako u Smrti čmuchala je vidět velká odpovědnost médií vůči společnosti a i v tomto případě, ji média naplnila.

Vidět je zde i konkurenční boj, ovšem v tomto případě se jedná o čestný konkurenční boj. Na začátku vidíme, že chce Post horlivě zjistit, na čem Timesy pracují, a uchyluje se proto k utajení identity svého stážisty, což lze považovat za malý přestupek a ukázkou konkurenčního boje. Post jednoduše chce zjistit, co konkurence chystá a popřípadě je předběhnout. To se jim však nepodaří. Z neúspěchu si však nedělají velkou hlavu, nechtějí se mstít. Poté, co vyjde článek Timesů, Post se opětovně neuchyluje k pomstě. Nenapadá Timesy ze lži, jen protože Post samotný nemá studii také k dispozici. Místo toho se Post snaží dokumenty získat sám a vypíchnout z nich něco, o čem se například Timesy nezmínili.

¹³⁰ Tamtéž, s. 36.

¹³¹ BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, s. 32. ISBN 8071788716.

¹³² Tamtéž, s. 30.

¹³³ Tamtéž, s. 35.

V sedmi tisících stranách je totiž příběh pro každého. Média se tak dokáží podělit. Konkurenční boj však jde naprosto stranou, jakmile jsou Timesy zažalovány a je jim zakázáno o studii dále referovat. V této chvíli o studii referuje Post ne jen proto, aby „taky něco měli“ ale protože chtějí chránit právo publikovat. Ze stejného důvodu publikují článek o studiu i další menší deníky. Vidíme tu tak nejen správný konkurenční boj ale také jeho odložení ve jménu vyššího dobra.

Stejně jako u Smrti čmuchala, i zde můžeme pozorovat témata morálních dilemat, jelikož u postavy novinářů v The Washington Post jsou vystaveny zkoušky, když svou práci zpracují na základě dokumentů, které jim nepatří. Stejně jako Webb, i Bradlee se de facto dopouští krádeže, přestože je jinak vzorným a čestným člověkem, který vždy dodržuje etický kodex. V tomto případě však udělal výjimku, aby mohl sdělovat pravdu – jiný způsob jednoduše nebyl.

U Akta Pentagon můžeme vypořádat ještě jedno téma a to odraz filmu k současnému reálnému světu. Ve snímku vidíme prezidenta Nixona, který nenávidí média a chce je zničit pokaždé, když si „dovolí“ postavit se proti vládě a upozornit na její nedostatky či dokonce zločiny. Přestože je tohle jednou z hlavních funkcí médií (hnát mocné k zodpovědnosti), prezident si nepřeje, aby se to dělo. To stejné se děje i v současné Americe, kde prezident Trump není obzvláště přátelský vůči novinářům. Stejně tomu je i České republice nebo například v Rusku, kde se dokonce novinář může ocitnout v ohrožení života, pokud není přítelem vlády. Přesto mají tyto tři státy demokratické zřízení, a žurnalistika v nich platí jako profese, která demokracii pomáhá udržovat, hlavy států se snaží novinářinu potlačovat. Snaží se ze žurnalistiky dělat nástroj, který mohou modifikovat, jak chtějí, a kontrolovat ji stejným způsobem, jako žurnalistika kontroluje vládu.

Naprosto jinak tomu je například v Severní Koreji, kde je žurnalistika a média nástrojem pro udržení moci diktátora. Zde neslouží pro sdělování různorodých názorů ale pro podpoření pouze jednoho – a to názoru vlády. Z filmu je vidět, že prezident Nixon by si přál, aby to bylo právě takto, ovšem právě takto to funguje pouze v totalitních režimech. Proto je zcela jasné, že prezident Nixon je tím darebákem, zatímco Timesy a Post kladnými postavami.

2.3 Komparace

Oba dva snímky jsou založeny na skutečných událostech a tomu odpovídá také zobrazování novinářské práce. Ta je v obou případech znázorněna velmi detailně a svědomitě tak, aby si divák dokázal udělat komplexní přehled o tom, jak se tato práce vykonává a s jakými překážkami se musejí postavy novinářů potýkat. Z tohoto důvodu je také ve filmech velký výskyt explicitních a referenčních významů, které odkazují k realitě a podávají informace takové, jaké jsou. Divák si nemusí nic dodatečně interpretovat. Ve snímku *Smrt Čmuchala* jsem však zaznamenala větší počet implicitních významů.

Oba filmy referují o nelegálních praktikách americké vlády, a to vůči zemím mimo USA. Stejný je také malý věhlas médií. Jak *San Jose Mercury News*, tak *The Washington Post* byly v době vydání svých článků považovány za malé a bezvýznamné noviny. Současně platí, že obě média dostala tip na svou práci z „druhé ruky“. Postava Webba se k případu dostala jen proto, že mu zavolala Coral a dala mu tajné dokumenty. Post se dozvěděl o tajné studii prostřednictvím *Timesů*. Obě média také pro své průlomové články použila utajované dokumenty, které de facto ukradla.

Přes toto vážné porušení zákona, však postavy novinářů vždy stavěly sdělení pravdy nade všechno ostatní. Především nad vlastní zájmy, pohodlí či reputaci. Kromě využití tajných dokumentů však obě média postupovala v souladu s etickým kodexem žurnalistiky. Všechny postavy (Webba, Bradlee a jeho kolegové), pečlivě ověřovaly své informace, shromažďovaly fakta, poskytovaly kontext, sloužily jako hlídací psi demokracie, projevíly soucit s oběťmi zasaženými zpravodajstvím a hnaly mocné k zodpovědnosti. Dá se tedy říct, že všichni slouží jako vzorný příklad dodržování etického kodexu a vytvářejí ideál ostatním.

Oba snímky také zapadají do teorie Burnsové, která sepsala hned několik kritérií, které musí osoba splňovat, aby mohla být označena za žurnalistu. Všechny postavy novinářů tato kritéria vždy splnily – nebyly to pouzí nezkušení pisálci, kteří by se hnali za slávou či ziskem, ale dělali svou práci pod vedením zaběhlé redakce, která přinášela seriózní zpravodajství a dbala na dodržování etického kodexu.

I v rámci tematických motivů se filmy velmi shodují. Oba dva prezentují žurnalistiku jako nezbytnou pro společensko-politické vztahy a jako nástroj, který je odpovědný vůči veřejnosti. Vidíme zde také morální dilemata, které jsou v obou filmech stejná – nakládání s tajnými dokumenty. Postavy novinářů v obou filmech se však rozhodnou tyto dokumenty využít, jelikož není jiný způsob, jak veřejnost informovat. V obou snímcích nalézáme také

konkurenční boj. Zatímco ve Smrti čmuchala je tento boj nezdravý a má za úkol pouze zdiskreditovat pověst jiného novináře, v Akta Pentagon je tento boj na hranici morálky a v určitém bodě jde dokonce stranou, aby byla ctěna povinnost sdělovat pravdu. V Akta Pentagon můžeme dokonce vysledovat i podobnost s dnešní dobou. Prezident Donald Trump je stejně vyhraněn proti médiím, jako byl tehdy prezident Nixon.

Filmy se však v mnohém taktéž rozcházejí, například v zobrazovaném „vzorku“. Ve filmu Smrt Čmuchala se děj točí převážně okolo postavy Garyho Webba. Jeho práci vidíme nejdetailněji, stejně jako jeho shromažďování informací a žurnalistické postupy. Vidíme i jeho kolegy či nadřízené, ale jejich práce na člancích ne – slouží spíše jako poradci pro Webbovu práci. Ke konci filmu se od něj oddělí a Webb pracuje sám. Ve filmu Akta Pentagon je hlavním a nejvíce zobrazovaným novinářem postava Bena Bradleeho, která však spolupracuje s dalšími postavami žurnalistů z redakce Postu. Vidíme, jak společně pracovali na článku Pentagon Papers, jak třídili informace, přepisovali je a dávali do konečné podoby. Film nám ukazuje taktéž další, nejmenované postavy novinářů v redakci, které sedí u svých psacích stolů a pracují na člancích. Oproti Smrti Čmuchala, nám Akta Pentagon taktéž ukazuje i další zaměstnance média – jako například muže, kteří obsluhují tiskařské stroje. Kromě toho se film hodně soustředí i na postavu vydavatelky novin a její vliv na podobu článků. Dá se tedy říct, že Smrt čmuchala ukazuje práci jedné postavy, zatímco Akta Pentagon zobrazuje práci kolektivu postav.

Shodné je také to, že oba filmy použily archivní záběry pro větší autentičnost a také pro to, aby ukázaly vzájemný rozpor, mezi tím, co prezidenti říkali, a tím, co nakonec udělali. V Akta Pentagon však, když vidíme záběry na Nixona v Bílém domě, se nejedná o pravého Nixona – jeho hlas je však originální.¹³⁴

Rozdíly můžeme najít také v poměru osobního života postav žurnalistů k pracovnímu. Ve filmu Smrt čmuchala se nachází několik scén, které zobrazují Webbovu rodinu, ale většinou vidíme jen jeho práci. V Akta Pentagon je rodinný rozměr daleko větší. Postava Bradleeho zde má několik scén se svou ženou a dcerou, ale zdaleka nejvíce jich má postava Grahamové. Vzhledem k tomu, že noviny jsou jejím rodinným dědictvím, není se čemu divit. Osobní a profesní linie je zde spojena ještě před vznikem kauzy, stejně jako přátelství postavy Grahamové s politiky a prezidenty. O to zajímavější je ale vidět, jak se tyto linie snaží oddělit. Zajímavé také je, že přestože podíl soukromého života ve Smrti čmuchala je menší, ocitla se

¹³⁴ IMDb.com; The Post. [online]. 07. 04. 2019. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt6294822/trivia>

Webbova rodina v nebezpečí, stejně jako postava Webba samotného. Naproti tomu postavy redaktorů Postu, Bradlee či Grahamová nikdy neobdržely žádné výhružky ze strany prezidenta či vlády, ani se jim nikdo nepokusil ublížit. Postava McNamary pouze sdělila postavě Grahamové, že pokud článek vyjde, Nixon noviny zničí, ale nic takového se nestalo.

Protichůdné jsou i následky publikování. Zatímco postava Webba byla pro svůj článek očerňována, zdiskreditována, přišla o vše a možná že byla nakonec i zabita, postavy Bradleeho a ostatních novinářů byly pro svůj čin oslavovány a jejich reputace se spíše vylepšila (vzhledem k tomu, že Washington Post je dnes vnímám jako jeden z nejvlivnějších titulů v USA). Podivné ovšem je, že Pentagon papers byly vydány v sedmdesátých letech a získali obdiv, zatímco Dark Alliance vyšla v devadesátých letech, ale měla přesně opačný důsledek. Logičtější by bylo, kdyby byl postup opačný, vzhledem k tomu, že se jednalo o velmi podobné případy.

Rozdílů můžeme sledovat taktéž v postupu redakcí. Zatímco San Jose Mercury News se za svého novináře nepostavila, jelikož se bála, že by to ohrozilo její jméno, postava Katherine Grahamové nakonec postavu Bradleeho podržela a sama mu přikázala, aby článek zveřejnil, i když to znamenalo potencionální úpadek média.

Opačný postup jde vidět taktéž v případě uveřejnění zdrojů. Postava Webba všechny své zdroje uveřejnila⁰, zatímco Post ne. Doslovně se přitom vyjádřil, že to nikdy nedělá.

Snímek Smrt čmuchala nám nabízí závěrečné vysvětlení, ve kterém se dozvídáme, jak skončil život Garyho Webba. Akta Pentagon nic takového nemá, což je pochopitelné. Zatímco film Smrt čmuchala by se dal považovat za biografický příběh o Garrym Webbovi, je logické, že jeho uzavření obsahuje informaci o smrti novináře. Naproti tomu Akta Pentagon je spíše filmem o jedné z mnoha kauza Postu, a tedy ve chvíli, kdy je kauza uveřejněna, a novináři jsou soudem shledáni za nevinné, není již další vysvětlení třeba.

3. Závěr

Cílem mé bakalářské práce byla analýza zobrazování práce žurnalistů ve filmech Smrt čmuchala a Akta Pentagon. Především jsem se soustředila na to, zda postavy porušují či dodržují etický kodex a jaké jsou dopady takového chování. Taktéž jsem zkoumala do jaké míry se drží hesla „novinařina je hlídacím psem demokracie“ a zda jednají ve veřejném zájmu.

Do své metodologie jsem zapojila poznatky z neoformalistické analýzy Kristin Thompsonové a z knihy Umění filmu od Davida Bordwella a Kristin Thompsonové. Pracovala jsem taktéž s teorií žurnalistické profese od L.S. Burnsové a s etickým kodexem Společnosti profesionálních novinářů z roku 2014.

Pomocí analýzy jsem zjistila, že se ve filmech převážně objevují explicitní a referenční významy. Taktéž jsem zjistila, že reprezentace novinářů odpovídá teoretickým představám o povolání novináře. Nakonec jsem zjistila, že se postavy z velké části držely etického kodexu a dbaly na jeho přísné dodržování, neboť jejich nejvyšším cílem bylo vždy sdělovat pravdu, hnát mocné k zodpovědnosti, být hlídacím psem demokracie a jednat ve veřejném zájmu. Z toho stejného důvodu postavy novinářů také kodex výrazně porušily a to ponecháním si a nakládáním s tajnými dokumenty. V obou případech se však osvědčilo, že účel světlí prostředky, a toto chování bylo nezbytné pro informování veřejnosti.

Dle mého názoru jsem naplnila cíle bakalářské práce, které jsem si stanovila na jejím začátku.

Kdybych měla srovnat výsledky mého bádání s podobnými pracemi, využiji práci s názvem *Dva způsoby zobrazení novinářského kodexu v americké kinematografii 21. století* od Tomáše Poštulky. Ten komparoval podíl tematizace etického kodexu na výstavbě příběhu ve filmech *Slídlil* a *Spotlight*. Na základě svého výzkumu došel k závěru, že film *Slídlil* nabízí náhled na kategorické porušování etických norem za účelem získání zisku, zatímco film *Spotlight* byl opačným případem. Postavy v něm etické normy důsledně dodržovaly a dělaly tak čest investigativní novinářině.

Stejně tak i výsledky mé analýzy prokazují, že oba filmy nabízí kladnou reprezentaci práce žurnalistů. Tento poznatek je dle mého názoru velice důležitý. Publikum, které tyto snímky shlédne, si o žurnalistice pravděpodobně utvoří pozitivní názor.

Je pravda, že se ve snímcích objevují drobné rozdíly (například film *Smrt Čmuchala* je více akční, zatímco *Akta Pentagon* spíše „komornější“), nicméně žurnalistika je vždy zobrazována jako povolání, které je nepostradatelné pro správné fungování demokratického státu, a pravda je brána jako ideál, za který stojí bojovat.

4. Zdroje

4.1 Seznam literatury

BORDWELL, David a Kristin THOMPSON. *Umění filmu: úvod do studia formy a stylu*. V Praze: Nakladatelství Akademie múzických umění, 2011. ISBN 978-80-7331-217-6.

BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika*. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004. ISBN 8071788716.

FINK, Conrad C. *Media ethics*. New York: McGraw-Hill, 1988. ISBN 00-702-0976-6.

HARCUP, Tony. *Journalism: principles and practice*. 3rd edition. London: Sage, 2015. ISBN 978-1-4739-3033-9.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté, rozšířené a přepracované vydání. Přeložila Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.

4.2 Seznam online zdrojů

Accountable journalism.org, Ethics code Germany [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <https://accountablejournalism.org/ethics-codes/Germany-Press-Council>

Accountable journalism.org, International Ethics code [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <https://accountablejournalism.org/ethics-codes/International-Principles>

C-span.org, President Mrs Reagan Address Drug Abuse, [online]. 05. 04. 2019. Dostupné z: <https://www.c-span.org/video/?406452-1/president-mrs-reagan-address-drug-abuse>

Change.org; Support Gary Webb and Re-Release Kill the Messenger in Theaters;
<https://www.change.org/p/focus-features-support-gary-webb-and-re-release-kill-the-messenger-in-theaters> . [22. 03. 2019].

Iwvkc.org, First Amendment, [online]. 01. 04. 2019. Dostupné z:
http://www.iwvkc.org/files/mip_1st_amendment_final.pdf

KERMODE, Mark. The Post review – all the news they don't want you to print. In: *Theguardian.com* [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z:
<https://www.theguardian.com/film/2018/jan/21/the-post-observer-film-review> .

MACNAB, Geoffrey. The Post review: Spielberg's newspaper drama matches up to Spotlight. In: *Independent.co.uk* [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/reviews/the-post-review-tickets-watch-steinberg-trailer-meryl-streep-tom-hanks-a8163456.html> .

McCAHILL, Mike. Kill the Messenger review – intelligent, rigorous biopic of crusading journalist. In: *Theguardian.com* [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z:
<https://www.theguardian.com/film/2015/mar/05/kill-the-messenger-review>.

National Union of Journalists.org.uk, Ethics code [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z:
<https://www.nuj.org.uk/about/nuj-code/>

ROBEY, Tim. Kill the Messenger: 'earnest and true'. In: *Telegraph.co.uk* [online]. 22. 03. 2019. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/film/kill-the-messenger/review/> .

Slovenský syndikát novinářů.sk, Etický kodex [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z:
<http://www.ssn.sk/eticky-kodex-novinara/>

Society of Professional Journalists, Ethics code [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z:
<https://www.spj.org/ethicscode.asp>

Syndikát novinářů.cz, Etický kodex [online]. 29. 03. 2019. Dostupné z: <https://syndikat-novinaru-cr-z-s.webnode.cz/etika/kodex/>

THOMPSONOVÁ, Kristin. Neoformalistická filmová analýza: Jeden přístup, mnoho metod [online]. Iluminace 10, 1998, č. 1. ISSN: 0862 – 397X. Is. Muni. Cz. 01. 04. 2019. Dostupné z https://is.muni.cz/el/1421/jaro2006/USK_12/um/kt_analyza.pdf

Bakalářské práce

POŠTULKA, Tomáš. Dva způsoby zobrazení novinářského kodexu v americké kinematografii 21. století: Slídl a Spotlight. Olomouc, 2017. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Katedra divadelních a filmových studií.

LEKEŠ, David. Konstrukce významů paralelních scén: Neoformalistická analýza snímku Výchozí bod (2014). Olomouc, 2018. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Katedra divadelních a filmových studií.

Databáze

<http://imdb.com>

<http://csfd.cz>

<http://rottentomatoes.com>

<http://metacritic.com>

<http://wikipedia.org>

4.3 Seznam audiovizuálních zdrojů

Analyzované filmy

Smrt Čmuchala (Kill the Messenger, USA, 2014). **Režie:** Michael Cuesta. Nosič: DVD. **Vydáno:** 15. 02. 2015. Focus Features. **Délka:** 112 minut.

Akta Pentagon: Skrytá válka (The Post, USA, 2017). **Režie:** Steven Spielberg. Nosič: DVD. **Vydáno:** 11. 07. 2018 Magic Box. **Délka:** 116 minut.

Zmiňované seriály a filmy

Sex ve městě (Sex and the City, Darren Star , USA, 1998- 2004)

Jak jsem poznal vaši matku (How I Met Your Mother, Carter Bays, Craig Thomas, USA, 2005-2014)

Domek z karet (House of Cards, Beau Willimon, USA, 2013-2018)

Muž z oceli (Man of Steel, Zack Snyder, USA / Kanada / Velká Británie, 2013)

Venom (Venom, Ruben Fleischer, USA, 2018)

Spider-Man (Sam Raimi, USA, 2002)

Spider-Man 2 (Samm Raimi, USA, 2004)

Spider- Man 3 (Sam Raimi, USA, 2007)

Harry Potter a Ohnivý pohár (Harry Potter and Goblet of Fire, Mike Newell, Velká Británie/ USA, 2005)

Harry Potter a kámen mudrců (Harry Potter and Philosopher's Stone, Chris Columbus, Velká Británie/USA, 2001)

Hladové hry (The Hunger Games, Gary Ross, USA, 2012)

Hunger Games: Vražedná pomsta (The Hunger Games: Catching Fire, Francis Lawrence, USA, 2013)

Hunger Games: Síla vzdoru 1.část (The Hunger Games: Mockingjay - Part 1, Francis Lawrence, USA, 2014)

Hunger Games: Síla vzdoru 2.část (The Hunger Games: Mockingjay - Part 2, Francis Lawrence, USA/Německo, 2015)

Deník Bridget Jonesové (Bridget Jones's Diary, Sharon Maguire, Velká Británie / Irsko / Francie, 2001)

Bridget Jonesová – S rozumem v koncích (Bridget Jones: The Edge of Reason, Beeban Kidron, Velká Británie / Francie / Německo / Irsko, 2004)

Dítě Bridget Jonesové (Bridget Jones's Baby, Sharon Maguire, Velká Británie / Francie / Irsko / USA, 2016)

Ďábel nosí Pradu (The Devil Wears Prada, David Frankel, USA, 2006)

Interview (Interview, Steve Buscemi, USA / Nizozemsko / Kanada, 2007)

Marley a já (Marley & Me, David Frankel, USA, 2008)

27 šatů (27 Dresses, Anne Fletcher, USA, 2008)

Rumový deník (The Rum Diary, Bruce Robinson, USA, 2011)

Pasažéři (Passengers, Morten Tyldum, USA, 2016)

Všichni prezidentovi muži (All the President's Men, Alan J. Pakula, USA, 1976)

Duel Frost/Nixon (Frost/Nixon, Ron Howard, USA / Velká Británie / Francie, 2008)

Dobrou noc a hodně štěstí (Good Night and Good Luck, George Clooney, USA / Francie / Velká Británie / Japonsko, 2005)

Insider: Muž, který věděl příliš mnoho (The Insider, Michael Mann, USA, 1999)

Spotlight (Spotlight, Tom McCarthy, USA, 2015)

Na odstřel (State of Play, Kevin Macdonald, USA / Velká Británie / Francie, 2009)

5. Přílohy

1. Etický kodex SPJ z roku 1973

The Society of Professional Journalists, Sigma Delta Chi

Code of Ethics

(Adopted by the national convention, Nov. 16, 1973)

THE SOCIETY of Professional Journalists, Sigma Delta Chi, believes the duty of journalists is to serve the truth.

We believe the agencies of mass communication are carriers of public discussion and information, acting on their Constitutional mandate and freedom to learn and report the facts.

We believe in public enlightenment as the forerunner of justice, and in our Constitutional role to seek the truth as part of the public's right to know the truth.

We believe those responsibilities carry obligations that require journalists to perform with intelligence, objectivity, accuracy, and fairness.

To these ends, we declare acceptance of the standards of practice here set forth:

• **RESPONSIBILITY:** The public's right to know of events of public importance and interest is the overriding mission of the mass media. The purpose of distributing news and enlightened opinion is to serve the general welfare. Journalists who use their professional status as representatives of the public for selfish or other unworthy motives violate a high trust.

• **FREEDOM OF THE PRESS:** Freedom of the press is to be guarded as an inalienable right of people in a free society. It carries with it the freedom and the responsibility to discuss, question, and challenge actions and utterances of our government and of our public and private institutions. Journalists uphold the right to speak unpopular opinions and the privilege to agree with the majority.

• **ETHICS:** Journalists must be free of obligation to any interest other than the public's right to know.

1. Gifts, favors, free travel, special treatment or privileges can compromise the integrity of journalists and their employers. Nothing of value should be accepted.

2. Secondary employment, political involvement, holding public office, and service in community organizations should be avoided if it compromises the integrity of journalists and their employers. Journalists and their employers should conduct their personal lives in a manner which protects them from conflict of interest, real or apparent. Their responsibilities to the public are paramount. That is the nature of their profession.

3. So-called news communications from private sources should not be published or broadcast without substantiation of their claims to news value.

4. Journalists will seek news that serves the public interest, despite the obstacles. They will make constant efforts to assure that the public's business is conducted in public and that public records are open to public inspection.

5. Journalists acknowledge the newsman's ethic of protecting confidential sources of information.

• **ACCURACY AND OBJECTIVITY:** Good faith with the public is the foundation of all worthy journalism.

1. Truth is our ultimate goal.

2. Objectivity in reporting the news is another goal which serves as the mark of an experienced professional. It is a standard of performance toward which we strive. We honor those who achieve it.

3. There is no excuse for inaccuracies or lack of thoroughness.

4. Newspaper headlines should be fully warranted by the contents of the articles they accompany. Photographs and telecasts should give an accurate picture of an event and not highlight a minor incident out of context.

5. Sound practice makes clear distinction between news reports and expressions of opinion. News reports should be free of opinion or bias and represent all sides of an issue.

6. Partisanship in editorial comment which knowingly departs from the truth violates the spirit of American journalism.

7. Journalists recognize their responsibility for offering informed analysis, comment, and editorial opinion on public events and issues. They accept the obligation to present such material by individuals whose competence, experience, and judgment qualify them for it.

8. Special articles or presentations devoted to advocacy or the writer's own conclusions and interpretations should be labeled as such.

• **FAIR PLAY:** Journalists at all times will show respect for the dignity, privacy, rights, and well-being of people encountered in the course of gathering and presenting the news.

1. The news media should not communicate unofficial charges affecting reputation or moral character without giving the accused a chance to reply.

2. The news media must guard against invading a person's right to privacy.

3. The media should not pander to morbid curiosity about details of vice and crime.

4. It is the duty of news media to make prompt and complete correction of their errors.

5. Journalists should be accountable to the public for their reports and the public should be encouraged to voice its grievances against the media. Open dialogue with our readers, viewers, and listeners should be fostered.

• **PLEDGE:** Journalists should actively censure and try to prevent violations of these standards, and they should encourage their observance by all newspeople. Adherence to this code of ethics is intended to preserve the bond of mutual trust and respect between American journalists and the American people. ■

2. Etický kodex SPJ v roku 1996

Code of Ethics

PREAMBLE

Members of the Society of Professional Journalists believe that public enlightenment is the forerunner of justice and the foundation of democracy. The duty of the journalist is to further those ends by seeking truth and providing a fair and comprehensive account of events and issues. Conscientious journalists from all media and specialties strive to serve the public with thoroughness and honesty. Professional integrity is the cornerstone of a journalist's credibility. Members of the Society share a dedication to ethical behavior and adopt this code to declare the Society's principles and standards of practice.

SEEK TRUTH AND REPORT IT

Journalists should be honest, fair and courageous in gathering, reporting and interpreting information.

Journalists should:

- ▶ Test the accuracy of information from all sources and exercise care to avoid inadvertent error. Deliberate distortion is never permissible.
- ▶ Diligently seek out subjects of news stories to give them the opportunity to respond to allegations of wrongdoing.
- ▶ Identify sources whenever feasible. The public is entitled to as much information as possible on sources' reliability.
- ▶ Always question sources' motives before promising anonymity. Clarify conditions attached to any promise made in exchange for information. Keep promises.
- ▶ Make certain that headlines, news teases and promotional material, photos, video, audio, graphics, sound bites and quotations do not misrepresent. They should not oversimplify or highlight incidents out of context.
- ▶ Never distort the content of news photos or video. Image enhancement for technical clarity is always permissible. Label montages and photo illustrations.
- ▶ Avoid misleading re-enactments or staged news events. If re-enactment is necessary to tell a story, label it.
- ▶ Avoid undercover or other surreptitious methods of gathering information except when traditional open methods will not yield information vital to the public. Use of such methods should be explained as part of the story.
- ▶ Never plagiarize.
- ▶ Tell the story of the diversity and magnitude of the human experience boldly, even when it is unpopular to do so.
- ▶ Examine their own cultural values and avoid imposing those values on others.
- ▶ Avoid stereotyping by race, gender, age, religion, ethnicity, geography, sexual orientation, disability, physical appearance or social status.
- ▶ Support the open exchange of views, even views they find repugnant.
- ▶ Give voice to the voiceless; official and unofficial sources of information can be equally valid.
- ▶ Distinguish between advocacy and news reporting. Analysis and commentary should be labeled and not misrepresent fact or context.
- ▶ Distinguish news from advertising and shun hybrids that blur the lines between the two.
- ▶ Recognize a special obligation to ensure that the public's business is conducted in the open and that government records are open to inspection.

MINIMIZE HARM

Ethical journalists treat sources, subjects and colleagues as human beings deserving of respect.

Journalists should:

- ▶ Show compassion for those who may be affected adversely by news coverage. Use special sensitivity when dealing with children and inexperienced sources or subjects.
- ▶ Be sensitive when seeking or using interviews or photographs of those affected by tragedy or grief.
- ▶ Recognize that gathering and reporting information may cause harm or discomfort. Pursuit of the news is not a license for arrogance.
- ▶ Recognize that private people have a greater right to control information about themselves than do public officials and others who seek power, influence or attention. Only an overriding public need can justify intrusion into anyone's privacy.
- ▶ Show good taste. Avoid pandering to lurid curiosity.
- ▶ Be cautious about identifying juvenile suspects or victims of sex crimes.
- ▶ Be judicious about naming criminal suspects before the formal filing of charges.
- ▶ Balance a criminal suspect's fair trial rights with the public's right to be informed.

ACT INDEPENDENTLY

Journalists should be free of obligation to any interest other than the public's right to know.

Journalists should:

- ▶ Avoid conflicts of interest, real or perceived.
- ▶ Remain free of associations and activities that may compromise integrity or damage credibility.
- ▶ Refuse gifts, favors, fees, free travel and special treatment, and shun secondary employment, political involvement, public office and service in community organizations if they compromise journalistic integrity.
- ▶ Disclose unavoidable conflicts.
- ▶ Be vigilant and courageous about holding those with power accountable.
- ▶ Deny favored treatment to advertisers and special interests and resist their pressure to influence news coverage.
- ▶ Be wary of sources offering information for favors or money; avoid bidding for news.

BE ACCOUNTABLE

Journalists are accountable to their readers, listeners, viewers and each other.

Journalists should:

- ▶ Clarify and explain news coverage and invite dialogue with the public over journalistic conduct.
- ▶ Encourage the public to voice grievances against the news media.
- ▶ Admit mistakes and correct them promptly.
- ▶ Expose unethical practices of journalists and the news media.
- ▶ Abide by the same high standards to which they hold others.

The SPJ Code of Ethics is voluntarily embraced by thousands of journalists, regardless of place or platform, and is widely used in newsrooms and classrooms as a guide for ethical behavior. The code is intended not as a set of "rules" but as a resource for ethical decision-making. It is not — nor can it be under the First Amendment — legally enforceable. The present version of the code was adopted by the 1996 SPJ National Convention, after months of study and debate among the Society's members. Sigma Delta Chi's first Code of Ethics was borrowed from the American Society of Newspaper Editors in 1926. In 1973, Sigma Delta Chi wrote its own code, which was revised in 1994, 1997 and 1998.

3. Etický kodex SPJ z roku 2014, anglická verze

Society of Professional Journalists

CODE of ETHICS

PREAMBLE

Members of the Society of Professional Journalists believe that public enlightenment is the forerunner of justice and the foundation of democracy. Ethical journalism strives to ensure the free exchange of information that is accurate, fair and thorough. An ethical journalist acts with integrity. The Society declares these four principles as the foundation of ethical journalism and encourages their use in its practice by all people in all media.

SEEK TRUTH AND REPORT IT

Ethical journalism should be accurate and fair. Journalists should be honest and courageous in gathering, reporting and interpreting information.

Journalists should:

- Take responsibility for the accuracy of their work. Verify information before releasing it. Use original sources whenever possible.
- Remember that neither speed nor format excuses inaccuracy.
- Provide context. Take special care not to misrepresent or oversimplify in promoting, previewing or summarizing a story.
- Gather, update and correct information throughout the life of a news story.
- Be cautious when making promises, but keep the promises they make.
- Identify sources clearly. The public is entitled to as much information as possible to judge the reliability and motivations of sources.
- Consider sources' motives before promising anonymity. Reserve anonymity for sources who may face danger, retribution or other harm, and have information that cannot be obtained elsewhere. Explain why anonymity was granted.
- Diligently seek subjects of news coverage to allow them to respond to criticism or allegations of wrongdoing.
- Avoid undercover or other surreptitious methods of gathering information unless traditional, open methods will not yield information vital to the public.
- Be vigilant and courageous about holding those with power accountable. Give voice to the voiceless.
- Support the open and civil exchange of views, even views they find repugnant.
- Recognize a special obligation to serve as watchdogs over public affairs and government. Seek to ensure that the public's business is conducted in the open, and that public records are open to all.
- Provide access to source material when it is relevant and appropriate.
- Boldly tell the story of the diversity and magnitude of the human experience. Seek sources whose voices we seldom hear.
- Avoid stereotyping. Journalists should examine the ways their values and experiences may shape their reporting.
- Label advocacy and commentary.
- Never deliberately distort facts or context, including visual information. Clearly label illustrations and re-enactments.
- Never plagiarize. Always attribute.

MINIMIZE HARM

Ethical journalism treats sources, subjects, colleagues and members of the public as human beings deserving of respect.

Journalists should:

- Balance the public's need for information against potential harm or discomfort. Pursuit of the news is not a license for arrogance or undue intrusiveness.
- Show compassion for those who may be affected by news coverage. Use heightened sensitivity when dealing with juveniles, victims of sex crimes, and sources or subjects who are inexperienced or unable to give consent. Consider cultural differences in approach and treatment.
- Recognize that legal access to information differs from an ethical justification to publish or broadcast.
- Realize that private people have a greater right to control information about themselves than public figures and others who seek power, influence or attention. Weigh the consequences of publishing or broadcasting personal information.
- Avoid pandering to lurid curiosity, even if others do.
- Balance a suspect's right to a fair trial with the public's right to know. Consider the implications of identifying criminal suspects before they face legal charges.
- Consider the long-term implications of the extended reach and permanence of publication. Provide updated and more complete information as appropriate.

ACT INDEPENDENTLY

The highest and primary obligation of ethical journalism is to serve the public.

Journalists should:

- Avoid conflicts of interest, real or perceived. Disclose unavoidable conflicts.
- Refuse gifts, favors, fees, free travel and special treatment, and avoid political and other outside activities that may compromise integrity or impartiality, or may damage credibility.
- Be wary of sources offering information for favors or money; do not pay for access to news. Identify content provided by outside sources, whether paid or not.
- Deny favored treatment to advertisers, donors or any other special interests, and resist internal and external pressure to influence coverage.
- Distinguish news from advertising and shun hybrids that blur the lines between the two. Prominently label sponsored content.

BE ACCOUNTABLE AND TRANSPARENT

Ethical journalism means taking responsibility for one's work and explaining one's decisions to the public.

Journalists should:

- Explain ethical choices and processes to audiences. Encourage a civil dialogue with the public about journalistic practices, coverage and news content.
- Respond quickly to questions about accuracy, clarity and fairness.
- Acknowledge mistakes and correct them promptly and prominently. Explain corrections and clarifications carefully and clearly.
- Expose unethical conduct in journalism, including within their organizations.
- Abide by the same high standards they expect of others.

The SPJ Code of Ethics is a statement of abiding principles supported by additional explanations and position papers ([at spj.org](http://spj.org)) that address changing journalistic practices. It is a set of rules, rather than a guide that encourages all who engage in journalism to take responsibility for the information they provide, regardless of medium. The code should be read as a whole; individual principles should not be taken out of context. It is not, nor can it be under the First Amendment, legally enforceable.

4. Etický kodex SPJ z roku 2014, česká verze

HLEDAT A INFORMOVAT

Žurnalistická etika by měla být pravdivá a férová. Novináři by měli být upřímní a odvážní ve shromažďování, oznamování a interpretaci informací.

Novináři by měli:

- Být zodpovědní za pravdivost své práce. Ověřovat si informaci před zveřejněním. Používat originální zdroje, jak jen je to možné.
- Památovat si, že rychlost ani formát neomlouvá nepřesnost.
- Poskytnout kontext. Dbát zvýšené opatrnosti, aby při propagaci, náhledu nebo sumarizaci zpráv nedošlo ke zkreslení nebo přílišnému zjednodušení.
- Shromažďovat, aktualizovat a opravovat informace po celou dobu existence příběhu.
- Být opatrní při dávání slibů, ale dodržovat ty, které jsme dali.
- Jasně identifikovat zdroje. Veřejnost má právo na co nejvíce informací k posouzení spolehlivosti a motivace zdrojů.
- Před slíbením anonymity zvážit motivy zdroje. Přenechat anonymitu zdrojům, které mohou čelit nebezpečí, pomstě nebo jiné újmě, a mají informace, které nelze získat jinak. Vysvětlit, proč byla udělena anonymita.
- Svědomitě hledat zdroje, o kterých bylo referováno, aby jim bylo umožněno vyjádřit se k obviněním či jiným špatnostem spáchaných na jejich osobě
- Vyhýbat se práci v přestrojení a tajným metodám shromažďování informací, pokud tradiční, otevřené metody neposkytnou informace nezbytné pro veřejnost.
- Být ostrážiti a odvážní při hnaní mocných k zodpovědnosti. Dát hlas těm, kteří jej nemají.
- Podporovat otevřenou a veřejnou výměnu názorů, i když se jim přičí.
- Rozpoznat speciální povinnost sloužit jako hlídací psi demokracie ve veřejných a vládních záležitostech. Usilovat o to, aby veřejné funkce byly vykonávány otevřeně a aby veřejné záznamy byly přístupné všem.
- Povolit přístup ke zdrojovému materiálu, pokud je to relevantní a vhodné.
- Směle odvyprávět příběh o rozmanitosti a významu lidské zkušenosti. Vyhledávat zdroje, které slyšíme jen zřídka.
- Vyhnout se stereotypnosti. Novinář by měl hledat způsoby, jakými jejich hodnoty a zkušenosti mohou utvářet reportáže.
- Označit prosazování názorů a komentář.
- Nikdy úmyslně nenarušovat fakta nebo kontext, včetně vizuálních informací. Jasně označovat ilustrace a rekonstrukce.
- Nevytvářet plagiáty. Vždy vysvětlovat.

MINIMALIZACE ŠKOD

Žurnalistická etika se chová ke zdrojům, subjektům, kolegům a veřejnosti jako k lidským bytostem, které si zaslouží respekt.

Novináři by měli:

- Vyvážit veřejnou potřebu informace proti možnému způsobení újmy. Honba za dobrou zprávou není oprávněním pro aroganci nebo přehnanou dotěrnost.

- Soucítit s těmi, kteří mohou být ovlivněni zpravodajstvím. Být obzvláště citliví při jednání s mladistvými, oběťmi sexuálních trestných činů a se zdroji nebo subjekty, kteří nemají zkušenosti nebo nejsou schopní dát souhlas. Zvážit kulturní rozdíly při přístupu a zacházení s ostatními lidmi.
- Rozpoznat, že legální přístup k informacím se liší od etického odůvodnění zveřejnění článku nebo vysílání.
- Uvědomit si, že soukromé osoby mají větší právo kontrolovat osobní informace než veřejní činitelé a další, kteří usilují o moc, vliv nebo pozornost. Zvážit důsledky publikování nebo vysílání osobních informací.
- Vyhýbat se pobízení k šokujícím zajímavostem, i když to ostatní dělají.
- Vyvážit právo podezřelého na spravedlivý proces s právem veřejnosti na informace. Zvážit důsledky identifikace podezřelých osob dříve, než budou čelit obvinění.
- Zvážit dlouhodobé důsledky dosahu a trvalosti publikace. V případě potřeby poskytnout aktualizované a úplnější informace.

JEDNAT NEZÁVISLE

Nejvyšší a primární povinnosti etické žurnalistiky je služba veřejnosti.

Novináři by měli:

- Vyhýbat se střetu zájmů, ať už skutečným nebo vnímaným. Odhalit nevyhnutelné konflikty.
- Odmítat dary, laskavosti, honoráře, cestování zdarma a speciální odměny a vyhýbat se politickým a dalším venkovním aktivitám, které mohou ohrozit integritu nebo nestrannost, nebo poškodit důvěryhodnost média.
- Dávat si pozor na zdroje nabízející informace za laskavost nebo peníze; neplatit za přístup k novinkám. Identifikovat obsah poskytovaný externími zdroji, ať už zaplacený nebo ne.
- Zříct se zvýhodněného zacházení s inzerenty, dárce nebo jinými zvláštními zájmy, a odolávat vnitřnímu a vnějšímu tlaku ovlivňovat zpravodajství.
- Rozlišovat zprávy od reklam a vyhýbat se hybridům, které mažou hranici mezi nimi. Prominentně označit sponzorovaný obsah.

BÝT ZODPOVĚDNÝ A TRANSPARENTNÍ

Žurnalistická etika znamená být zodpovědný za něčí práci a vysvětlit něčí rozhodnutí veřejnosti.

Novináři by měli:

- Vysvětlit publiku etická rozhodnutí a procesy. Podporovat občanský dialog s veřejností o novinářských praktikách, reportážích a obsahu zpráv.
- Rychle odpovídat na dotazy ohledně přesnosti, jasnosti a spravedlnosti.
- Přiznat chyby a okamžitě a zřetelně je opravit. Opravy a ujasnění vysvětlit opatrně a zřetelně.
- Odhalit neetické chování v žurnalistice, i v jejich organizacích.
- Dodržovat stejně vysoké standardy, jaké se očekávají od ostatních.